

Nemzeti jelentés az antiszemitizmus elleni és a zsidó élet támogatását célzó kormányzati intézkedésekről

MAGYARORSZÁG

Ezt a jelentést az Európai Unió Polgárok, egyenlőség és értékek programja (2014–2020) finanszírozta. A jelentés tartalma kizárólag a szerző véleményét tükrözi, és kizárólag a szerző felelőssége. Az Európai Bizottság nem vállal felelősséget a jelentésben foglalt információk esetleges felhasználásáért.

TARTALOM

Köszönetnyilvánítás	1
Előszó az Európai Bizottság antiszemitizmus elleni küzdelemért és a zsidó élet támogatásáért felelős koordinátorától	2
A CEJI elnökének üzenete – Zsidó Hozzájárulás a Befogadó Európához	3
Vezetői összefoglaló	4
Bevezetés	5
Módszertan	6
Magyarországi háttér és kontextus	8

A szakpolitikai területek részletesen	12
Kultúra és örökség	12
Oktatás	14
Gyűlölet-bűncselekmények	17
Gyűlöletbeszéd	20
Holokauszt megemlékezés	22
Kultúrák közötti párbeszéd	24
Média	25
Vallásszabadság	28
Biztonság	29
Sport	31
Következtetések a jövőre nézve	33
Melléklet – A jelentéshez megkérdezett érdekelt felek	35

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A NOA-projekt köszönetét és elismerését fejezi ki a jelentés elkészítéséhez hozzájáruló kutatók, szakértők, interjúalanyok és véleményezők csapatának. Különös elismerés illeti a következőket:

Projektkoordinátorok:

Robin Sclafani és Büchler Tamás – CEJI – Zsidó Hozzájárulás a Befogadó Európához

Vezető kutatók:

Dr. Hegedűs Arnó és Dr. Szekeres Hanna

Junior kutató:

Dr. Kelen Zsuzsa

Módszertani szakértők:

Marharyta Zhesko és Alexandra Licht

Akadémiai szakértő:

Dilwar Hussain, Centre for Trust, Peace and Social Relations (Coventry Egyetem)

Külső bíráló:

Dr. Barna Ildikó, az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) szociológia tanszékvezető egyetemi docense, a Társadalomkutatási Módszertani Tanszék vezetője

Támogatók:

A NOA projektet az Európai Unió Jogok, egyenlőség és polgárság programja (2014–2020) finanszírozza.

Köszönjük továbbá Karen Weisblattnak, Elizabeth Brahynak és Joslin Isaacson Ribernek a Weisblatt & Associates-től (www.weisblatt-associates.com) a jelentés szerkesztésében és megtervezésében való közreműködésüket.

A NOA PROJEKTRŐL

A NOA – Networks Overcoming Antisemitism úttörő megközelítést kínál a növekvő antiszemitizmus problémájának kezelésére Európában. A nagy zsidó hálózatok egyedülálló partnerségével az EU-tagállamok politikáit számos területen összehasonlítja, és segít holisztikus nemzeti cselekvési tervek kidolgozásában az antiszemitizmus kezelése és megelőzése, valamint a zsidó élet előmozdítása céljából. További információért lásd: www.noa-project.eu.

A CEJI – VEZETŐ PARTNER, NOA PROJEKT

A CEJI – Zsidó Hozzájárulás a Befogadó Európához mindenféle háttérű emberrel együtt áll ki a sokszínűség és a tisztelet Európájának előmozdításáért. Európai szintű zsidó szervezetként tevékenységeink közé tartozik a sokszínűsége nevelés, a vallásközi és kultúrák közötti párbeszéd előmozdítása, valamint az EU-ban az antiszemitizmus és a diszkrimináció minden formája elleni küzdelem. További információért lásd: www.ceji.org.

NOA PARTNEREK

[Egyesület a zsidó örökség és kultúra megőrzéséért](#)

[B'nai B'rith Európa](#)

[Zsidó Diákok Európai Uniója](#)

[Progresszív Judaizmus Európai Uniója](#)

[Zsidó Világkongresszus](#)

© CEJI 2022. november

AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG ANTISZEMITIZMUS ELLENI KÜZDELEMÉRT ÉS A ZSIDÓ ÉLET TÁMOGATÁSÁÉRT FELELŐS KOORDINÁTORÁNAK ELŐSZAVA

Az Európai Bizottság büszkén támogatja a hat európai zsidó szervezet egyedülálló partnerségében létrejött NOA-Networks Overcoming Antisemitism projektet. A szervezetek 2019-ben azzal a céllal fogtak össze, hogy támogassák az antiszemitizmus elleni küzdelmet és a zsidó élet előmozdítását célzó holisztikus politikát és gyakorlatot. Pragmatikus megközelítéssel a NOA a biztonságot, az oktatást és a zsidó élet támogatását párosítja a transznacionális és nemzeti szintű megelőző és intervenciós intézkedésekkel. A NOA partnerei egymást kiegészítő szakértelmet, eszközöket és elköteleződési technikákat hoznak, több száz társult tagra, valamint saját hálózataikra támaszkodva. Víziójuk egy olyan befogadó és demokratikus Európa előmozdítása, ahol a zsidó közösségek virágoznak.

A NOA-projekt az Európai Bizottságnak az antiszemitizmus felszámolására és a zsidó élet támogatására irányuló célkitűzéseit követi és támogatja, ahogyan azt a 2021. október 5-én bemutatott, első ízben kidolgozott uniós stratégiában is meghatározta.

A NOA hosszú távú céljai közé tartozik az antiszemitizmus elleni küzdelemre irányuló erőfeszítések feltérképezése; a pedagógusok számára képzések és oktatási eszközök biztosítása; a pozitív narratívák terjesztése szociokulturális oktatási tevékenységek révén; a sporthatóságok kötelezettségvállalásainak megszerzése a befogadó környezet kialakítására; valamint a hatásvizsgálat a projekt tevékenységeinek javítása és fenntartása érdekében.

A magyar nemzeti jelentés a második ilyen jelentés a sorozatban, és árnyalt képet ad a kiválasztott területek jelenlegi szakpolitikai helyzetéről, kiemeli a meglévő hiányosságokat, valamint a további válaszlehetőségeket, amelyek idővel kétségtelenül fejlődni fognak.

Reményeink szerint ez a teljesítményértékelő eszköz segíteni fogja az antiszemitizmus elleni nemzeti cselekvési tervek kidolgozását és végrehajtását.

Szeretnék köszönetet mondani a jelentéshez hozzájáruló partnereknek és érdekelt feleknek nyitottságukért, szakértelmükért és értékes hozzájárulásukért. Biztos vagyok abban, hogy ez fontos lépés az antiszemitizmus elleni küzdelem és az egészséges és dinamikus zsidó élet előmozdítása felé vezető úton.

Európa ünnepli sokszínűségét. Európa akkor virágozik, ha zsidó közösségei virágoznak.

Katharina von Schnurbein

az Európai Bizottság antiszemitizmus elleni küzdelemért és a zsidó élet támogatásáért felelős koordinátora

A ZSIDÓK HOZZÁJÁRULÁSA A BEFOGADÓ EURÓPÁHOZ (CEJI) ELNÖKÉNEK ÜZENETE

Az elmúlt harminc évben a CEJI a különböző vallású, kultúrájú és hátterű egyének és szervezetek mellett állt ki a befogadó és demokratikus Európa előmozdítása érdekében. Tevékenységeink – beleértve a képzést, az oktatást, a párbeszédet és az érdekérvényesítést – azon az emberi jogi keretrendszeren alapulnak, amely a kormányközi intézményeket a 20. század közepe óta vezérli. Ezt a keretet az Egyesült Nemzetek Szervezete hozta létre, az Európa Tanács és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) megerősítette, az Európai Unió megszilárdította és érvényre juttatta, és valamennyi EU-tagállam átültette a nemzeti jogba a zsidó élet jelenének és jövőjének garanciájaként.

Az Európai Unió minden országának megvan a magasajátos zsidó története, amely az ókori Görögországtól és a Római Birodalomig nyúlik vissza, évszázadokon átívelően, amelyet végigkísért a kereszténység, a gyarmatosítás, a nemzetállam és a demokrácia fejlődése. A zsidó diaszpóra vándorolt a kontinensen az üldöztetési hullámok idején, kezdve az inkvizíciótól a középkori és 19. századi pogromokon át egészen a holokausztig, amely utóbbinak még vannak közöttünk túlélői.

A kisebb-nagyobb üldöztetések időszakai ellenére az európai zsidó közösségek rugalmasnak, megújulásra és integrációra képesnek bizonyultak. A kézművesektől a kereskedőktől, művészekről és oktatóktól a filozófusokig és tudósokig az európai zsidóság története összefonódik magának a régióknak a történetével.

Ma már léteznek nyomon követhető rendszerek az antiszemita attitűdök, a gyűlöletbeszéd és a gyűlöletbűncselekmények vizsgálatára, ami elengedhetetlen ahhoz, hogy védelmi és megelőzési intézkedésekkel reagálhassunk a zsidóellenes hangulat fokozódásának figyelmeztető jeleire. A NOA projekt kiegészítő jellegű, ugyanakkor egyedülálló. Feladatunk azt vizsgálni, hogy az országok mit tesznek kormányzati intézményeiken keresztül az antiszemitizmus megelőzése érdekében.

Ez a kutatás olyan – még ha nem is tökéletes – eszköz, amely segít reális képet adni a szakpolitikák megerősítésének lehetőségeiről, és biztosítja, hogy a kormányok elszámoltathatóak legyenek nemzetközi emberi jogi kötelezettségvállalásaik kapcsán, ezzel erősítve a strukturális változásokat a gyűlölet ördögi körforgásának megtörése érdekében. Reméljük, hogy ez a szakpolitikai benchmarking mechanizmus nemcsak az antiszemitizmus megelőzésében és kezelésében bizonyul majd hasznosnak, hanem a rasszizmus és a diszkrimináció minden más formája elleni nemzeti cselekvési tervek kidolgozásában is, mivel a marginalizált közösségek virágzó élete mindenki biztonságának és szabadságának mutatója.

Szeretnénk köszönetet mondani európai partnereinknek: a *European Association for the Preservation and Promotion of Jewish Culture and Heritage (AEPJ)*, *B'nai B'rith Europe (BBE)*, a *European Union of Jewish Students (EUJS)*, a *European Union for Progressive Judaism (EUPJ)*, és a *World Jewish Congress (WJC)* szervezeteknek, amelyek helyi tagszervezeteikkel és hálózataikkal együttműködve segítették a munkát.

Nagyra értékeljük az Európai Bizottságtól kapott bizalmat és támogatást ehhez a munkához, amely természetes folytatása az Európai Unió által az elmúlt években az antiszemitizmus és a rasszizmus ellen tett számos kezdeményezésnek.

Alain Philippon
a CEJI elnöke

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A 2019-ben indított NOA-Networks Overcoming Antisemitism projekt egy innovatív törekvés az új köz- és civil társadalmi partnerségek kialakítására és a nem kormányzati szektoron belüli együttműködés fokozására az Európai Tanács antiszemitizmus elleni küzdelemről és a zsidó élet előmozdításáról szóló nyilatkozatainak támogatása érdekében a kontinensen.¹ Ez a jelentés 10 területen mutatja be a jelenlegi szakpolitikai helyzetet: kultúra, oktatás, gyűlölet-bűncselekmények, gyűlöletbeszéd, holokauszt- emlékezés, kultúrák közötti párbeszéd, média, vallásszabadság, biztonság és sport. A kutatás rámutat, hogy a magyar kormánynak a nyilvánított jó szándék és a már bevezetett intézkedések ellenére még sok mindent lehet és kell tennie az antiszemitizmus elleni küzdelem érdekében.

FONTOS EREDMÉNYEK

1. Az ország a legerősebb azokban az intézkedésekben, amelyek a zsidó közösségek számára biztonságérzetet nyújtanak, és amelyek lehetővé teszik a zsidó kulturális élet virágzását. A leggyengébb terület a civil társadalmi együttműködést ösztönző vagy a magyar társadalmon belüli sokszínűséget elősegítő intézkedések, amelyek az ellenálló demokrácia fontos dimenziói.
2. A legalacsonyabb pontszámot a kultúrák közötti párbeszéd kapta, annak ellenére, hogy a kormány támogatja a magyar zsidó közösséget.
3. A legmagasabb pontszámot kapott szakpolitikai területek a biztonság, a vallásszabadság, a gyűlölet-bűncselekmények és a gyűlöletbeszéd. Ez megerősíti azt az általános megítélést, hogy a magyar kormány „zéró tolerancia” elve az antiszemitizmussal szemben hatékonyan hozzájárul a magyar zsidók biztonságos környezetéhez.
4. Összességében az állam bizonyította elkötelezettségét az antiszemitizmus közösségi célú intézkedésekkel történő kezelésében, de még sokat kell tenni a kirekesztés és megkülönböztetés alapvetőbb aspektusainak felszámolására – elsősorban az oktatás és a kultúrák közötti párbeszéd területén.

¹ Lásd: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/12/06/fight-against-antisemitism-council-declaration/>.

AJÁNLÁSOK A MAGYAR POLITIKAI DÖNTÉSHOZÓK SZÁMÁRA

1. Hivatalosan ismerjék el és hatalmazzák fel a miniszterelnök felügyelete alatt álló Civil és Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Helyettes Államtitkárságát² az antiszemitizmus elleni nemzeti stratégia kidolgozására és végrehajtására.
2. Kezdeményezzenek rendszeres találkozókat különböző politikai kérdésekről egy kibővített „zsidó közösségi kerekasztal” keretében, és biztosítsák a különböző hangok megfelelő képviseletét a döntéshozatali folyamatban. Ennek a konzultatív testületnek nemcsak a vallási képviseletet kell magában foglalnia, hanem a zsidó civil társadalmi szervezeteket is a legkülönbözőbb ágazatokban, beleértve a kultúrát, az oktatást, a sportot és a biztonságot.
3. Kövessék rendszeresen nyomon az antiszemitizmusra vonatkozó javasolt nemzeti stratégia előrehaladását.
4. Biztosítsák a finanszírozást és a humán erőforrásokat az általános intézkedések, valamint a 10 szakpolitikai területre vonatkozó konkrét ajánlások végrehajtásának és fenntarthatóságának biztosítása érdekében.

KÖVETKEZTETÉS

Az antiszemitizmus és a rasszizmus nem elszigetelten létezik. Mindkettőt a politika, a gazdaság és a kultúra megosztottságának fenntartása érdekében hozták létre. Ahogy a történelem megmutatta, a zsidó közösségekkel való bánásmód különböző időszakokban eltérő lehet, ez bűnbakképzéshez vezet, ami erősíti a kortárs antiszemita narratívákat. Egyedül az uniós alapjogi keretrendszer igazságos és következetes tagállami alkalmazása szolgál biztosítékként a zsidók és más, gyűlölet-célpontjává vált közösségek társadalmi kohéziója és stabilitása számára. Magyarországnak most kivételes lehetősége van arra, hogy bizonyítsa elkötelezettségét az antiszemitizmus megelőzésére és a zsidó élet támogatására irányuló, és a diszkrimináció ideológiai alapjaival foglalkozó nemzeti stratégia koordinálásával egy befogadóbb és demokratikusabb Európa felé vezető úton.

² A Civil és Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Helyettes Államtitkárság, lásd: <https://kormany.hu/miniszterelnokseg/helyettes-allamtitkarok>.

BEVEZETÉS

A NOA-Networks Overcoming Antisemitism projekt célja az új közösségi és civil társadalmi partnerségek innovációja és fejlesztése, valamint a nem kormányzati szektoron belüli együttműködés fokozása. Az Európai Unió által támogatott,³ hat európai zsidó szervezetből álló konzorcium jött össze, hogy konkrét és hatékony kezdeményezéseket dolgozzon ki az antiszemitizmus elleni küzdelemre. A NOA egy sor munkafolyamatot dolgozott ki, amelyek a képzési és oktatási eszközök létrehozásától a szociokulturális tevékenységek fejlesztéséig és a sportban való befogadás előmozdításáig terjedtek. A projekt holisztikus megközelítést alkalmaz, amely összekapcsolja a politikát és a gyakorlatot, a biztonságot és az oktatást, valamint a transznacionális és nemzeti fellépéseket.

Ez a második kiadvány az öt NOA nemzeti jelentést tartalmazó sorozatban,⁴ amely támogatja az Európai Tanács antiszemitizmus elleni küzdelemről szóló nyilatkozatait.⁵ E nyilatkozatokon keresztül az EU tagállamai elkötelezték magukat amellett, hogy az antiszemitizmus minden formájának megelőzését és az antiszemitizmus elleni fellépést a szakpolitikák valamennyi területén érvényre juttatják, felismerve, hogy az antiszemitizmus páneurópai kihívás. Továbbá világossá tették, hogy helyi, nemzeti és európai szinten is részt kell venni a politikaformálásban. Az eredeti nyilatkozatot 2018-ban tették közzé, 2020-ban felülvizsgálták és pontosították, majd 2022 márciusában ismét megerősítették.⁶ Ekkor egy kissé szélesebb hatályú nyilatkozatot hagytak jóvá, amely az „antiszemitizmus elleni küzdelemre és a zsidó élet előmozdítására” is kiterjedt, hogy olyan sokszínű és befogadó Európa jöjjön létre, ahol a zsidó közösségek virágoznak.

A nemzeti jelentéseket azért hozták létre, hogy összehasonlító eszközként szolgáljanak a tagállamokban az antiszemitizmus elleni küzdelemre irányuló nemzeti cselekvési tervek kidolgozásához és végrehajtásához. A jelentések

azt mérik, hogy az európai országok milyen jól teljesítenek a nyilatkozatokban kitűzött célokhoz képest. Ez a magyar nemzeti jelentéskártya egy többéves, az érdekelt felek bevonásával megvalósított projektet tükröz, amelynek célja a legmagasabb színvonalú kutatás biztosítása a kormányzati megfelelés szintjének értékelésére. Ez a jelentés tehát a jelenlegi erősségek és gyengeségek kiemelésével segítséget nyújt Magyarországnak az új szakpolitikák kidolgozásában és végrehajtásában. Ezen túlmenően a kutatás gazdag szociokulturális oktatási forrással szolgál, amely hozzájárul az antiszemitizmus elleni küzdelemhez.

A tanácsi nyilatkozatok kilenc életterületet tartalmaznak, amelyek a NOA pontozási folyamatának alapjául szolgálnak. Ezt a kutatócsoport egy további területtel, a „vallásszabadsággal” egészítette ki, mivel néhány partner úgy érezte, hogy ez közvetlenül befolyásolja a zsidó közösségek boldogulását.⁷ A tíz szakpolitikai terület, amelyet a kutatók értékelték, a következő: kultúra, oktatás, gyűlölet-bűncselekmények, gyűlöletbeszéd, holokauszt-emlékezet, kultúrák közötti párbeszéd, média, vallásszabadság, biztonság és sport. Ezen túlmenően a tíz területen belül más szakpolitikai területeket is érintettek, például az ifjúsági, a diszkriminációs és az integrációs politikákat; ezek mindegyike további figyelmet érdemel a monitoring eszköz esetleges jövőbeli változataiban.

Mivel e jelentés elsősorban az állam szerepére és kötelezettségeire összpontosít, a civil társadalmi szervezetek és a helyi közösségek által hozott intézkedéseket csak annyiban említi, amennyiben azok az állam szerepéhez kapcsolódnak. Továbbá a kutatók elsősorban az állami politikák és gyakorlatok meglétét vizsgálták, és nem végeztek minőségi értékelést azok mérhető hatásáról.

Ez a rövid jelentés nem tartalmazza az összes bizonyítékot, amelyet a kulcsmutatókkal kapcsolatos értékeléshez gyűjtött össze a kutató. A bizonyítékok részletes leírása kérésre a NOA weboldalán található kapcsolatfelvételi űrlapon keresztül elérhető.⁸

³ A projektet az Európai Unió Jogok, egyenlőség és polgárság programja (2014–2020) finanszírozta

⁴ A projektben részt vevő többi ország Belgium, Olaszország, Románia és Spanyolország

⁵ Lásd: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/12/06/fight-against-antisemitism-council-declaration/> és <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/12/02/antisemitism-council-declaration-on-fighting-antisemitism/>.

⁶ Lásd: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/04/council-adopts-conclusions-on-combating-racism-and-antisemitism/>.

⁷ Az EU nem foglalhat állást ebben a kérdésben, mivel ez nemzeti hatáskörbe tartozik

⁸ Lásd: <https://www.noa-project.eu/report-cards/>.

Az Európai Tanács 2018-as, az antiszemitizmus elleni küzdelemről szóló nyilatkozata volt a kiindulópont a NOA kutatási módszertanának kidolgozásához. A nyilatkozat röviden megemlíti a több szakpolitikai területre vonatkozó elvárásait. Erre építve a NOA projektpartnerek – mindegyikük a saját területének szakértője – azt vizsgálták, hogyan lehetne ezeket a tágan megfogalmazott irányelveket mérhető mutatókká alakítani. Először is a meglévő szabványokat gyűjtötték össze az értékelési keret felállítása érdekében. Ezután pontozási rendszert dolgoztak ki a kulcsmutatók értékelésére. A NOA vezető kutatói több módszerrel gyűjtöttek információkat ezen értékelések alátámasztására. Ezek közé tartozott az irodai kutatás, az interjúk és a fókuszcsoportok, hogy holisztikus képet kapjanak a nemzeti szakpolitikai környezetről a meghatározott mutatókkal kapcsolatban.

Ez a projekt az első lépés egy új európai benchmarking-normarendszer létrehozásában, és minden erőfeszítést megtettünk annak érdekében, hogy a kutatás során a legmagasabb etikai normákat kövessük. A kutatók arra törekedtek, hogy elkerüljék az elfogultságot a tervezés, az adatelemzés, az adatértelmezés és a kutatás egyéb aspektusai során, és a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján őszintén számoljanak be az eredményekről. Bár az eredmények értelmezésében továbbra is fennáll a szubjektivitás némi kockázata, fontos megjegyezni, hogy a jelentéskártya célja, hogy pillanatképet adjon a jelenlegi szakpolitikai helyzetről, hogy a jövőben megerősítse az antiszemitizmus megelőzésére és leküzdésére irányuló kormányzati intézkedéseket.

A NOA-szabványok tájékoztatják a nemzeti kormányokat a szerepükről és feladataikról. A szabványok a kormányközi szervezetek – például az Európai Unió intézményei, az Európa Tanács, az EBESZ és az UNESCO – által elfogadott rendeletek, irányelvek, állásfoglalások és egyéb dokumentumok által létrehozott nemzetközi normákon alapulnak.

A NOA-indikátorok az antiszemitizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos releváns politikákat és gyakorlatokat jelzik. A tematikus szakértők kulcsfontosságú monitoringkérdéseket dolgoztak ki az ilyen politikák jelenlétének vagy hiányának mérésére a különböző területeken.

A NOA pontozási rendszert azért fejlesztették ki, hogy könnyen érthető számszerű ábrázolást nyújtson az egyes szakpolitikai területek jelenlegi helyzetéről.

A tematikus szakértők a kulcsmutatókhoz maximális értéket rendeltek, majd a kutatók a rendelkezésre álló információk alapján százalékos pontszámot adtak, amely azt méri, hogy a meglévő politikák és gyakorlatok mennyire felelnek meg az egyes mutatóknak. A pontozási rendszer célja:

- Lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy könnyen azonosítsák a meglévő hiányosságokat és azokat a szakpolitikai területeket, amelyek jelentős figyelmet igényelnek az állami szereplők részéről.
- viszonyítási pontokat biztosít a politikák jövőbeli fejlesztésének összehasonlításához

Az értékeléseket a kutatók tapasztalatai és ismeretei alapján végezték a területen. A mélység és az alaposág biztosítása érdekében a végső pontozáshoz több szempontú megközelítést alkalmaztunk, többek között:

- Interjúk a kormány és a civil társadalom képviselőivel
- Két tanácsadó bizottsági ülés, amelyen részt vettek a vizsgált szakpolitikai területek különböző közösségi szakértői, képviselői.
- az érdekelt felek részvételével tartott munkaértekezlet a kormányzat és a civil társadalom kulcsfontosságú képviselőivel, akik áttekintették a kiosztott pontszámokat alátámasztó bizonyítékok részletes leírását, valamint megvitatták és validálták az átfogó eredményeket.

Meg kell jegyezni, hogy az elmúlt néhány évben a jelentős arányban külföldi finanszírozással rendelkező civil szervezetek és emberi jogi szervezetek¹⁰ egyre fokozódó retorikai támadások,¹¹ jogszabályi korlátozások,¹² és megbélyegző politikák¹³ célpontjaivá váltak, amelyek célja a lejáratásuk. Ezen intézkedések közvetlen eredményeként a kormányzati szervek gyakran komoly fenntartásokat fejeznek ki a civil szervezetekkel való együttműködéssel kapcsolatban, függetlenül azok küldetésétől vagy célkitűzéseitől. E jelentés szerzői mindent megtettek azért, hogy közvetlenül a kormányzati hatóságokkal dolgozzanak együtt, a hiányosságokat a rendelkezésre álló dokumentációval és a közösségi szakemberekkel készített interjúkkal pótolva.

¹⁰ Lásd: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/11/hungary-court-of-justice-of-the-eu-rejects-anti-migrant-stop-soros-law/>.

¹¹ Lásd: <https://www.hrw.org/news/2021/04/23/hungary-scrapping-ngo-law-insufficient-protect-civil-society>.

¹² LexNGO, lásd: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2100049.tv>

¹³ Lásd: https://helsinki.hu/wp-content/uploads/Timeline_of_gov_attacks_against_HU_NGOs_07042017.pdf.

⁹ A szabványokkal, mutatókkal és pontozással kapcsolatos további információkért lásd: <https://www.noa-project.eu/report-cards/>.

MÓDSZERTAN

1

1. LÉPÉS A NOA projekt partnerség létrehozása

A NOA projekt partnerség létrehozása zsidó szakértőkkel és képviselőkkel, hogy iránymutatást adjanak a kezelendő témákról, kérdésekről és igényekről. Meghatározásra került a kutatóandó 10 szakpolitikai terület.

2

2. LÉPÉS Mutatók létrehozása

Minden egyes szakpolitikai területre vonatkozóan kulcsfontosságú kutatási kérdések kidolgozása, amelyeket aztán a meglévő nemzetközi szabványok alapján mutatókra fordítanak le.

Mind a 10 területre több mutatót rendelnek hozzá, a transznacionális következetesség és fenntarthatóság érdekében tematikus szakértők közreműködésével.

3

3. LÉPÉS Gyűjtés és elemzés

A szakpolitikai dokumentumok, jogszabályok, nemzeti kiadványok és iránymutatások összegyűjtése és elemzése.

Nemzeti tanácsadó testület létrehozása, amely a különböző zsidó közösségek szemszögéből ad iránymutatást a nemzeti politikai helyzetről.

4

4. LÉPÉS Input és interjúk

A kontextus és a további hozzájárulások biztosítása érdekében konzultáció **24** emberrel, többek között a következőkkel:

1 kormányzati képviselő

8 civil társadalmi szervezet képviselője

10 özségi képviselő

5 akadémikus

5

5. LÉPÉS Pontozás

A mutatók kezdeti pontozását a kutatócsoport végzi, százalékban megadva. A pontozási rendszert a következőkre dolgozták ki:

- ▶ a nemzeti politikák és gyakorlatok összehasonlítása a megállapított szabványokkal
- ▶ áttekintés az egyes szakpolitikai területekről, ami lehetővé teszi a jövőbeli teljesítményértékelést.
- ▶ az egyes szakpolitikai területek értékelése a meglévő hiányosságok azonosítása és referenciapontok létrehozása érdekében

6

6. LÉPÉS Validálás

Konzultációs szakasz/az érintettekkel tartott workshop:

- ▶ a civil társadalom és a hatóságok képviselőinek egy kiválasztott csoportja visszajelzést ad és hitelesíti a pontozást

7

7. LÉPÉS Terjesztés

Országos nyilvános rendezvények szervezése az eredmények megvitatására, a bevált gyakorlatok megosztására és szakpolitikai ajánlások megfogalmazására. Európai konferencia 2023

MAGYARORSZÁGI HÁTTÉR ÉS KONTEXTUS

KORMÁNYZATI STRUKTÚRA

Magyarország parlamentáris demokrácia. Az elnök az államfő, akit a parlament választ öt évre. A kormány élén a miniszterelnök áll, akinek feladata a kormányzati politika általános irányvonalának meghatározása. Az elnök a miniszterelnök javaslatai alapján nevezi ki a minisztereket.

A magyar Alaptörvény az ország jogrendszerének alapja. Lényeges demokratikus alapelveket rögzít, többek között azt, hogy a kormányzat három ága – a törvényhozás, a végrehajtó hatalom és a bírói kar – egymástól függetlenül működik. A törvényhozó hatalmat az egykamarás parlament képviseli, amely jelenleg 199, négy évre választott képviselőből áll.¹⁴ Törvényhozó hatalommal rendelkezik, és kétharmados többséggel módosíthatja az Alaptörvényt. A parlament továbbá figyelemmel kíséri a kormány munkáját, és úgynevezett „konstruktív bizalmatlansági indítvánnyal” megvonhatja a kormánytól a támogatását.

Az országban három kormányzati szint van: központi, regionális (megyei) és helyi, kétszintű önkormányzati rendszerrel. Az igazságszolgáltatás külön működik, és négy szintű hierarchiából áll.¹⁵ Az Alkotmánybíróság az igazságszolgáltatási rendszertől elkülönülten működik, és minden alkotmányos kérdésben hatáskörrel rendelkezik. Felülvizsgálja a jogszabályok alkotmányosságát, és dönt a nemzeti jogszabályok és a nemzetközi szerződések közötti összeütközésekről.¹⁶

MAGYAR ZSIDÓ KÖZÖSSÉGEK

A magyarországi zsidó közösség helyzetének felméréseben első lépcső annak elismerése,

hogy jelentős nehézségekbe ütközik a közösség méretének megbecslése. „Zsidók és zsidóság a mai Magyarországon: Egy szociológiai felmérés eredményei”¹⁷ c. tanulmányban a neves tudósok, Kovács András és Barna Ildikó némi betekintést nyújtanak e kérdésbe. A második világháború után a túlélők számát felsoroló források jelentősen eltérnek egymástól. Ráadásul 1949 óta nem gyűjtöttek hivatalos adatokat a magyar társadalom etnikai vagy vallási összetételére vonatkozóan. A zűrzavart tetézi, hogy az évtizedek során nem állnak rendelkezésre megbízható statisztikák a vegyesházasságokról vagy a Magyarországról történő zsidó kivándorlásról.

Mindazonáltal a közösség méretének észszerű felmérése megtörtént. Kovács és Barna 1945-ös, a holokauszt túlélőinek számáról rendelkezésre álló adatokra építve és több demográfiai számítási módszert alkalmazva úgy becsülte, hogy 2017-ben a magyarországi zsidó népesség száma 73 000 és 138 000 közötti, beleértve a legalább egy zsidó szülővel rendelkezőket.¹⁸ Ugyanez a kutatás 160 000 körülire becsüli a legalább egy zsidó származású nagyszülővel rendelkezők számát a magyar lakosságon belül. Közép-Kelet-Európában a magyar zsidó populáció számít ezzel a legnagyobb.¹⁹ Ezeket a számokat más statisztikák is megerősítik, mint például a zsidó temetések száma és a vonatkozó kezdeményezésekhez – például szociális segélyben részesülők vagy kártérítési igényt benyújtók – kapcsolódó holokauszt-túlélők száma.

Magyarországon a zsidósággal való kulturális azonosulás sokkal elterjedtebb, mint a vallásgyakorlás. A vallásos zsidók körében a konzervatív és a református hagyományok és gyakorlatok a legelterjedtebbek.

¹⁴ Lásd: <https://parlament.hu/web/guest/bevezetes>.

¹⁵ Az igazságszolgáltatás járási bíróságokból, közigazgatási és munkügyi bíróságokból, regionális törvényszékekből, regionális fellebbviteli bíróságokból és a Kúriából (a legfőbb bírói szerv) áll. A Kúria fő feladata, hogy kötelező erejű határozatok meghozatalával biztosítsa a jogszabályok egységes jogalkalmazását. A bírakat az elnök nevezi ki a törvényben meghatározottak szerint.

¹⁶ Az alkotmánybíróság az illetékes bíróság a törvényhozás által az elnök ellen indított vádemelési eljárás elbírálására.

¹⁷ Kovács András, Barna Ildikó Zsidók és zsidóság Magyarországon: Egy szociológiai kutatás eredményei, 2017., Szombat, 2018.

¹⁸ Stark Tamás Kísérlet a zsidó népesség számának behatárolására 1945 és 2000 között. Kovács, András (szerk.): Zsidók a mai Magyarországon. az 1999-ben végzett szociológiai felmérés eredményeinek elemzése. Múlt és Jövő könyvek, 2001, Budapest. 101-128.

¹⁹ Lásd: <https://www.worldjewishcongress.org/en/about/communities/HU>.

A 2011-es népszámlálás vallási hovatartozásra vonatkozó hivatalos statisztikái szerint a lakosság 54%-a vallja magát kereszténynek, 27%-a nem tartozott semmilyen valláshoz, 0,1%-a vallja magát muszlimnak, 0,1%-a pedig zsidónak (kb. 11 000 fő).²⁰

A holokauszt több mint félmillió magyar zsidó halálát okozta, ez a zsidó lakosság mintegy 68%-át jelentette. A II. világháborút követően a túlélők nagyjából fele elmenekült az országból. Az 1989-es rendszerváltást a zsidóság vallási és kulturális megújulása követte.²¹ Ma Budapesten élénk, sokszínű közösség él, mintegy 20 működő zsinagógával és számos zsidó intézménnyel, köztük iskolákkal, múzeumokkal, kulturális központokkal, fesztiválokkal, ifjúsági szervezetekkel és nyári táborokkal, sportklubokkal, kórházakkal és idősek otthonával. Vidéken is számos kisebb zsidó közösség működik,²² főleg olyan városokban mint Szeged²³ és Debrecen.²⁴

A magyarországi zsidóságot több fontos szervezet képviseli, amelyek jelentős szerepet játszanak a közösség életében. Ezek közé tartozik a MAZSIHISZ (Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége) ernyőszervezet,²⁵ EMIH (Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség),²⁶ és a MAOIH (Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség),²⁷ amelyek mindegyike éves állami támogatásban részesül elismert egyházként/hitközségként. Ezek a szervezetek aztán támogatást nyújtanak a civil szervezetek és más csoportok számára, valamint lehetőséget biztosítanak kulturális programok és projektek megvalósítására.

A reform zsidó közösségek azonban nem élvezik ugyanazt a státuszt, mint a fent említettek. A 2012. január 1-jén hatályba lépett új egyházügyi törvénytöbbszázvallásiközösségetfosztottmeg jogállásától. Ennek következtében többé nem

férhettek hozzá azokhoz az állami forrásokhoz, amelyekre korábban jogosultak voltak. Emellett a törvény lehetetlenné tette számukra, hogy az emberek jövedelemadójának egy százalékát kitevő jótékonysági adományt kapjanak.²⁸ A jogfosztott közösségek közé tartozott a két reform zsidó közösség: Bét Orim²⁹ és Szim Salom.³⁰ A strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) 2014-ben kimondta, hogy ez a törvény sérti az Emberi Jogok Európai Egyezményét. Az EJEB 2016-os határozatában kimondta, hogy a 2012-es törvény által érintett egyházak jogosultak kártérítésre. A magyar törvény 2018-as módosítása ismét lehetővé tette, hogy ezek a közösségek adományokat kapjanak az adófizetőktől. A közösségek számára azonban még nem került kifizetésre megfelelő kártérítés.³¹

AZ ANTISZEMITIZMUS ÁTTEKINTÉSE

A magyarországi antiszemitizmus az ellentétek tanulmánya, és összetett kérdés. A zsidók ellen irányuló fizikai támadások ritkák – 2019-ben egy esetet jegyeztek fel, 2020-ban pedig egyáltalán történt ilyen inzultus.³² Ennek egyik magyarázata, hogy a zsidók nem ismerhetők fel könnyen, mivel a legtöbbjük nem visel azonosító ruházatot, például kipát. Másrészt viszont nagy számban jelezték, hogy zsidóként szóbeli támadás érte őket. A magyarországi zsidók körében 2018-ban végzett friss szociológiai felmérés szerint a válaszadók 20 százaléka számolt be arról, hogy már érte személyes sértés. És míg a megkérdezettek 42%-a állította, hogy személyesen még soha nem szembesült antiszemitizmussal,³³ a zsidók 65%-a szerint az antiszemitizmus súlyos probléma a mai Magyarországon. Ráadásul a válaszadók 90%-a feltételezi, hogy a zsidók többsége jobban aggódik az antiszemitizmus miatt, mint ők maguk.

²⁰ Lásd: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_10_2011.pdf.

²¹ Kovács, A. *Stranger at hand: Antisemitic prejudices in post-communist Hungary*. Boston & Leiden: Brill, 2010.

²² Zsidó közösségek a magyar vidéken. Lásd: <https://mazsihisz.hu/kozossegeink/magyar-zsido-adatbazis/videki-zsinagogak-es-hitkozsegek>.

²³ Lásd: Szegedi Zsidó Hitközség, <https://szszh4.wixsite.com/szszh>.

²⁴ Lásd: Debreceni Zsidó Hitközség, <https://www.dzsh.hu/en>.

²⁵ Lásd: <https://mazsihisz.hu/>.

²⁶ Lásd: <https://zsido.com/>.

²⁷ Lásd: <http://maoih.hu/>.

²⁸ Magyarországon az adófizetők személyi jövedelemadójuk egy százalékát adhatják elismert egyházaknak.

²⁹ Lásd: <https://betorim.hu/>.

³⁰ Lásd: <http://www.szimsalom.hu/>.

³¹ Lásd: <https://www.csce.gov/international-impact/minority-faiths-under-hungarian-religion-law>.

³² Lásd: https://mazsihisz.hu/files/public/filecache/ma_medialibrary_media/656/7656/antiszemita_incidensek_2019-2020_hun%20FINAL.pdf.

³³ Kovács András, Barna Ildikó. *Zsidók és zsidóság a mai Magyarországon: Egy szociológiai felmérés eredményei*. 2017, Szombat, 2018. Lásd: <https://archive.jpr.org.uk/object-508>.

Ezek az ellentmondásos és paradox eredmények a magyarországi zsidókkal szembeni előítéletek természetével magyarázhatók,³⁴ amelyek elsősorban a politikai diskurzusban nyilvánulnak meg.³⁵ Sok magyar ugyanis hisz a titkos globális zsidó szövetségeket tartalmazó összeesküvés-elméletekben,³⁶ és a közvélekedés szerint a zsidók túl nagy befolyással rendelkeznek a média, a politika és a gazdaság felett.³⁷ Mindeközben a felmérések szerint a legtöbb magyar nem bánja, ha van zsidó szomszédja, barátja vagy családtagja. A politikai antiszemitizmus és a zsidó sztereotípiákba vetett hit (pl. hogy a zsidók gazdagok és manipulatívak) tehát magas, de a személyes ellenszenv és a személyközi ellenségeskedés kevésbé gyakori.³⁸

2013-ban Orbán Viktor miniszterelnök „zéró toleranciát hirdetett az antiszemitizmussal szemben”, és kijelentette, hogy a magyar kormány erkölcsi kötelessége megvédeni a magyar zsidó közösséget.³⁹ Ez az álláspont szervesen kapcsolódik a kormány konzervatív keresztény értékrendjéhez, amely szorosabb kapcsolatot diktál az állam és az egyház között, ami ebben az esetben a zsidó közösséget is magában foglalja. Ez ellentétben áll a magyarországi muszlim lakossággal szembeni kormányzati bánásmóddal. A 2015-ös menekültválságot követően ugyanis a muszlimok váltak az ország elsődlegesen megbélyegzett csoportjává, ami ironikus módon erősítette a zsidó-keresztény kötődéseket és érzelmeket, a zsidókat pedig kevésbé fenyegető politikai ellenségévé tette. Az Orbán-kormány emellett növelte a gazdasági és diplomáciai kapcsolatokat Izraellel, ami csökkenthette az anticionizmust a politikai szférában. A politikai és társadalmi szereplők által elhangzott ritka, kifejezetten antiszemita megjegyzések általában heves reakciókat váltanak ki a zsidó közösség, a civil társadalom, más vallási csoportok,

valamint a kormány magas rangú tagjai, köztük a miniszterelnök részéről.

A külsőleg kiegyensúlyozott viszony ellenére a zsidó közösség és a kormány között folyamatos a konfliktus. Egyrészt a kormány támogatja a revizionizmust a Horthy-korszak (1920–1940-es évek) iránti nosztalgia formájában, amely a holokausztot megelőző súlyos politikai antiszemitizmus időszaka volt. Az állam emellett több magas kitüntetést is adományozott szélsőséges antiszemitizmusokról ismert közéleti személyiségeknek, például Bayer Zsoltnak vagy Raffay Ernőnek.

A magyar kormány továbbá nyíltan ideológiai háborút indított a „liberalizmus” ellen, és partnerséget vállal azokkal, akik támogatják a kortárs európai politika konzervatív kritikáját. Így a zsidó közösség támogatása ideológiai alapon szelektív, ami bizonyos, inkább a jobboldali ideológiákhoz igazodó szervezetek előnyben részesítését eredményezte. Ez a preferencia szimbolikus, de néha pénzügyi jellegű is.⁴⁰ Emellett az állam számos zsidó civil szervezetet – például az Aurora/Dor Hadas közösséget⁴¹ vagy a Borgula András által vezetett Zsidó Közösségi Fórum Egyesületet – nem ismer el és nem támogatja.⁴² A magyar kormány szándékosan teremthetett megosztottságot a különböző zsidó csoportok között,⁴³ hogy politikai programját szolgálja.

³⁴ Lásd: https://politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/EVZ_Antigypsyism%20Antisemitism_final%20report_%20summary_180228.pdf.

³⁵ Kovács András, Barna Ildikó *Zsidók és zsidóság Magyarországon: Egy szociológiai kutatás eredményei*. 2017, Szombat, 2018. Lásd: <https://archive.jpr.org.uk/object-508> és https://index.hu/tudomany/2018/06/30/ilvenek_a_zsidok/.

³⁶ Lásd: <https://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/b342.pdf>.

³⁷ Kovács, A. *Stranger at hand: Antisemitic prejudices in post-communist Hungary*. Boston & Leiden: Brill, 2010.

³⁸ Lásd: https://politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/EVZ_Antigypsyism%20Antisemitism_final%20report_%20summary_180228.pdf.

³⁹ Lásd: <https://miniszterelnok.hu/zero-tolerancia-van-az-antisemitizmussal-szemben/>.

⁴⁰ Lásd: <https://magyarnarancs.hu/belpol/mar-nemcsak-lepasszott-allami-ingatlanok-es-milliardok-de-offshore-penzek-is-hizlaljak-a-novekvo-emih-vagyont-109346>.

⁴¹ Lásd: <https://forward.com/news/breaking-news/375952/hungary-squeeze-on-jewish-center-sparks-outcry-at-home-and-abroad/>.

⁴² Lásd: <https://akibic.hu/kibicek/>.

⁴³ Lásd: <https://www.nytimes.com/2019/05/14/world/europe/orban-hungary-antisemitism.html>.

MAGYARORSZÁG – VALAMENNYI SZAKPOLITIKAI TERÜLET

Kultúra és örökség

49%

Kultúrák közötti párbeszéd

13%

Oktatás

23%

Média

37%

Gyűlölet-bűncselekmények

59%

Vallásszabadság

91%

Gyűlöletbeszéd

74%

Biztonság

88%

Holokauszt megemlékezés

47%

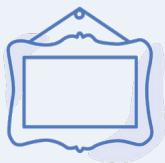
Sport

66%

KULCSFONTOS SÁGÚ ÁLTALÁNOS SZAKPOLITIKAI AJÁNLÁSOK

1. A miniszterelnök felügyelete alatt álló Civil és Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Helyettes Államtitkárságának hivatalos elismerése és felhatalmazása az antiszemitizmus elleni nemzeti stratégia kidolgozására és végrehajtására.
2. Rendszeres találkozók kezdeményezése különböző politikai kérdésekről egy kibővített „zsidó közösségi kerekasztal” keretében, és annak biztosítása, hogy a különböző hangok kellőképpen képviselve legyenek a döntéshozatali folyamatban. Ennek a konzultatív testületnek nemcsak a vallási képviselőket kell magában foglalnia, hanem a zsidó civil társadalmi szervezetekre is támaszkodnia kell a legkülönbözőbb ágazatokban, beleértve a kultúrát, az oktatást, a sportot és a biztonságot.
3. Az antiszemitizmusra vonatkozó javasolt nemzeti stratégia előrehaladásának rendszeres nyomon követése.
4. Finanszírozás és a humán erőforrások biztosítása az általános intézkedések, valamint a 10 szakpolitikai területre vonatkozó konkrét ajánlások végrehajtásának és fenntarthatóságának biztosítása érdekében.

A SZAKPOLITIKAI TERÜLETEK RÉSZLETESEN

KULTÚRA ÉS ÖRÖKSÉG

49%

KULCSMUTATÓK

A zsidó örökség megőrzése	●●●●●●●●●●●●	71%
A zsidó kultúra előmozdítása	●●●●●●●●●●●●	40%
A zsidó örökség népszerűsítése	●●●●●●●●●●●●	71%
A zsidó kultúra elismerése	●●●●●●●●●●●●	27%

Kultúra és örökség

ÁTTEKINTÉS

A zsidó örökség állami finanszírozása alkotmányos kötelezettség, amely a nemzeti jogban meghatározott feltételeken alapul.⁴⁴ Az állam tehát a többi kultúrpolitikai stratégiával azonos alapon járul hozzá pénzügyileg a zsidó kultúra és örökség előmozdításához, megőrzéséhez és elismeréséhez. Ezt bizonyítja egy közelmúltbeli kezdeményezés, az állam által alapított Nemzeti Vallási Turisztikai Bizottság, amelynek tagjai között megtalálhatók a MAZSIHISZ és az EMIH igazgatói.⁴⁵ Jelenleg a turisztikai broszúrák a zsidó örökséget az ország történelmének jelentős részeként mutatják be, és számos zsidó helyszínt hivatalosan nemzeti turisztikai helyszíneként vagy nemzeti műemlékként tartanak nyilván.⁴⁶

További példák is illusztrálják a zsidó kultúra és örökség támogatására tett erőfeszítéseket. Néhány zsidó múzeumot és emlékhelyet részben az állam finanszíroz, és a nemzeti művészeti múzeumok a zsidó művészetet Magyarország örökségének szerves részeként mutatják be. Ezenkívül az állam jelentős összegeket biztosít olyan zsidó kulturális

rendezvényekhez, mint a Judafest⁴⁷ és a Zsidó Kulturális Fesztivál.⁴⁸ Ez a pénzügyi támogatás főként a zsidó ernyőszervezeteknek nyújtott hozzájárulásokon keresztül történik, amelyek aztán önállóan döntenek a támogatások legjobb elosztásáról. Bár a kormány nem dolgoz ki nemzeti cselekvési terveket a zsidó örökségi helyszínek védelmére, megőrzésére és karbantartására, közvetlenül juttat forrásokat a veszélyeztetett helyszíneknek, mint például a Rumbach zsinagógának, amely 9 millió eurós támogatást kapott a felújítási munkálatokra.⁴⁹ Emellett Magyarország anyagilag támogatja és részt vesz bizonyos uniós finanszírozású tevékenységekben, mint például a „Magyar Zsidó Örökség Útvonala Kelet-Magyarországon” kezdeményezésben.⁵⁰

A KULCSMUTATÓK ÉRTÉKELÉSE

1. A zsidó örökség megőrzése: A állam a zsidó örökséget méltányosan bevonja a nemzeti örökségvédelmi stratégiákba, és részben finanszírozza a zsidó múzeumokat és emlékhelyeket. A civil társadalom szereplői, a zsidó közösségek és a regionális vagy helyi

⁴⁴ Lásd: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0100064.tv>.

⁴⁵ Lásd: <https://mtu.gov.hu/cikkek/megalakult-a-nemzeti-vallasturizmus-tanacs-2516>.

⁴⁶ Lásd: <https://www.budapestinfo.hu/dohany-street-synagogue-2>.

⁴⁷ Lásd: <https://www.judafest.org/>.

⁴⁸ Lásd: <https://www.zsidokulturalisfesztival.hu/>.

⁴⁹ Lásd: <https://www.timesofisrael.com/after-60-years-of-decay-buda-pests-grand-rumbach-synagogue-has-new-lease-on-life/>.

⁵⁰ Lásd: <https://jewish-heritage-europe.eu/2020/07/28/hungary-eu-funded-project-upgrades/>.

állami szervek együttműködnek a zsidó örökséggel kapcsolatos kezdeményezések kidolgozásában.

2. A zsidó kultúra előmozdítása: Az állam népszerűsíti és közvetíti a zsidó hagyományokat, szokásokat, vallási gyakorlatokat, nyelvet, ételeket, zenét, művészeteket és kézművességet mint az ország gazdag kulturális örökségének részét. Közvetett módon, pénzügyi támogatással támogatja a különböző vallásokkal kapcsolatos elektronikus médiaprojekteket. Az állam nem támogatja a veszélyeztetett zsidó nyelvekkel, például a jiddis és a ladino nyelvvel foglalkozó kulturális intézményeket,⁵¹ de részt vesz az Európa Tanács Kulturális útvonalak programjának kidolgozásában.⁵²

3. A zsidó örökség népszerűsítése: Az állam közvetlenül és közvetve kampányokat dolgoz ki a zsidó örökség népszerűsítésére.

4. A zsidó kultúra elismerése: A zsidó tartalmú műsorok beépülnek a rendszeres országos médiaközvetítésekbe. Az állam az európai zsidó kultúra történetét beépíti az európai történelemről szóló kézikönyvekbe, és támogatja azokat a zsidó szervezeteket, amelyek kulturális programokat dolgoznak ki a zsidó tapasztalat jobb megértése és megbecsülése érdekében. A kulturális örökségért és az oktatásért felelős minisztériumok között van némi együttműködés, hogy felkeltsék a fiatalok figyelmét a zsidó örökség, kultúra és történelem értékeire.

AJÁNLÁSOK

1. Akciótervek kidolgozása annak biztosítására, hogy a zsidó örökség megfelelő szintű védelemben, megőrzésben és karbantartásban részesüljön.
2. A kortárs zsidó tartalmak növelése a közszolgálati médiában.
3. Hivatalos együttműködés kialakítása a hatóságok és a kulturális, örökségvédelmi és oktatási minisztériumok között a magyar zsidó kultúra és örökség általános megismertetése céljából, különösen a fiatalabb generációk körében.
4. Zsidó gyalogtúrák szervezése vidéken, nem csak a városokban, a Magyar Turisztikai Ügynökségen keresztül.

⁵¹ Ezek a nyelvek kulturálisan nem meghatározóak a mai magyar zsidó kultúrában.

⁵² Lásd: <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/hungary>.

megteremteniük, és ünnepelniük kell az emberi különbözőségeket.⁵⁷ Az iránymutatások és a tényleges gyakorlat között azonban országszerte szakadék tátong.

Az iskolavezetők nem kapnak bátorítást vagy támogatást a helyi hatóságoktól az interkulturális kérdésekkel történő foglalkozásra, mivel ezeket a témákat politikainak, így tabunak tekintik. Egy maroknyi civil szervezet szervez workshopokat és egyéb tevékenységeket a zsidó tanulmányokkal és a holokauszt oktatásával kapcsolatban, de általában csak akkor, ha egyes tanárok keresik meg őket. Ez viszonylag ritkán fordul elő, mivel a jelenlegi kormány nyíltan ellenőrzi a civil szervezeteket, ez pedig elriasztja az iskolákat attól, hogy meghívják az ilyen szervezeteket.

Ami az incidensek hivatalos jelentését illeti, az iskolarendszeren belül nincs külön mechanizmus a panasztételre vagy azok nyomon követésére.⁵⁸ Ehelyett az iskoláknak közvetlenül az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalához⁵⁹ kell irányítani a panaszosokat. Léteznek azonban a nemzeti hatóságok által kidolgozott vagy támogatott iránymutatások arra vonatkozóan, hogy hogyan kell kezelni az iskolai zaklatást vagy a kultúrák közötti előítéletességet. A nemzeti oktatási hatóságok támogatják a zaklatás elleni programokat, mint például az ENABLE programot.⁶⁰ Ezenkívül több civil szervezet kínál az antiszemitizmus megelőzését célzó programokat, köztük a Tett és Védelem Alapítvány (TEV),⁶¹ amely figyelemmel kíséri az antiszemita incidenseket.⁶²

A KULCSMUTATÓK ÉRTÉKELÉSE

1. Civil társadalmi partnerség: nincsenek ösztönző iránymutatások/ajánlások az iskolák számára a civil szervezetekkel való együttműködésre az antiszemitizmussal kapcsolatos formális/nem formális oktatási tevékenységek végrehajtása során. A civil szervezeteknek néha sikerül

együttműködniük a tanárokkal az ilyen tevékenységek megvalósítása érdekében, különösen a holokauszttal kapcsolatos oktatás terén, de ezt az állam nem támogatja, és ezért úgy tűnik, hogy korlátozott hatékonysággal működik.

2. Osztálytermi tanítás és értékelés:

Az antiszemitizmussal és a zsidó tanulmányokkal foglalkozó tananyagok és módszertanok nem összpontosítanak a történelmi és erkölcsi tanulságok, a tapasztalatok sokszínűsége, a káros sztereotípiák közötti különbségtételre, sem pedig az érzékeny témák megvitatására alkalmas támogató és nyitott környezet kialakítására. Az antiszemitizmusról és a zsidóságról szóló ismeretek átadását ugyanúgy értékelik, mint a tanterv bármely más anyagát. Csak a civil szervezetek ellenőrzik e tanítás konkrét hatását.

3. Tanterv: A nemzeti alaptanterv foglalkozik az antiszemitizmussal és a zsidó tanulmányokkal. Ez a tartalom azonban csak a K-12-es iskolarendszerre korlátozódik, és nem terjed ki más oktatási intézményekre. Nem kapcsolódik olyan témákhoz, mint a globális állampolgárság, a sokszínűség, a társadalmi szerepvállalás, a rasszizmus-ellenesség és tolerancia vagy a gyűlölet-bűncselekmények, amelyek nem szerepelnek kifejezetten a tantervben.

4. Felsőoktatás: A bármilyen etnikai vagy vallási hovatartozású hallgató befogadását törvény szabályozza, és a megkülönböztetés jogellenes. Vannak olyan egyetemi irányelvek/rendeletek, amelyek meghatározzák a vonatkozó normákat, beleértve az etnikai vagy vallási hovatartozás miatti előítéletek elutasítását és a hallgatók biztonságának biztosítását. Ezek azonban nem épülnek be a tanárképzésbe, és a belső jelentési mechanizmusok létezése sem ismert

5. Holokauszt oktatás: A nemzeti törvények vagy politikák a holokausztoktatást a tanterv részeként határozzák meg vagy ajánlják, világos hatókörrel és iránymutatásokkal, és előírják, hogy az iskolák valamilyen formában tartsák meg a „Holokauszt Emléknapját”. A politikai döntéshozók, a tankönyvszerzők és a pedagógusok között létezik némi együttműködés

⁵⁷ Lásd: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/pem/Tanfelveletkezikonyv.pdf.

⁵⁸ Lásd: <https://www.ajbh.hu/ebff>.

⁵⁹ Lásd: https://www.ajbh-hu.translate.goog/ebff?x_tr_sl=hu&x_tr_tl=en&x_tr_hl=en&x_tr_pto=sc.

⁶⁰ Lásd: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktataspok/Budapest/tpn2018/ENABLE_hazai_bevezetese_Budapest_Jarmi.pdf.

⁶¹ Lásd: <https://tev.hu/en/>.

⁶² Lásd: <https://sokszinusegoktatasi.hu/hirek/utmutato-az-elotelet-alapu-iskolai-zaklatas-megelozesehez-es-kezelesehez>.

a holokausztoktatás minőségének biztosítása érdekében. Ugyanakkor nincsenek konkrét iránymutatások vagy képzések arra vonatkozóan, hogy hogyan lehet ezt az anyagot bevezetni az osztályterembe, illetve hogyan lehet azt a különböző korcsoportokhoz és a diákok érzékenységéhez igazítani. A civil szervezetek vállalhatják ezt a szerepet, ha egy-egy tanár felkérését kap erre.

6. Incidensre történő reagálás: Az iskoláknak az antiszemita incidensekre történő reagálására és azok jelentésére vonatkozóan is létezik nemzeti politika, csakúgy, mint az etnikai vagy vallási alapon történő bármilyen megkülönböztetés esetében. Azonban sem az iskolai személyzetet, sem a diákokat nem képzik ki, illetve nem tájékoztatják ezekről a mechanizmusokról. Az iskolai zaklatás megoldására rendelkezésre állnak anyagok, de ezek nem kifejezetten az etnikai/vallási alapú diszkriminációra vonatkoznak.

7. Iskolai vezetés/irányítás: Az iskolaigazgatók nem kínálnak hivatalos iránymutatásokat az antiszemitizmussal foglalkozó tevékenységekre vonatkozóan, és a munkatársaknak sem tartanak képzéseket az interkulturális oktatás módszertanáról. Az iskolavezetést nem ösztönzik vagy kötelezik a demokratikus és emberi jogi értékek, illetve a diákok, a személyzet és a szülők kulturális nyitottságának előmozdítására.

8. Tanárképzés: A pedagógusokat és/vagy a tanárokat nem képzik ki az antiszemitizmus, a holokauszt vagy a népiirtás témakörére, és nem állnak rendelkezésre ilyen iránymutatások sem. A tanárképző intézmények tantervei decentralizáltak és ezért változóak, de a legtöbbjük nem tartalmazza ezeket a témákat.

9. Tankönyvek: Nincsenek konkrét iránymutatások a befogadó nyelvezet használatára, azonban a jelenlegi tankönyveket az antiszemitizmus és a zsidó tanulmányok oktatási szakértői jóváhagyták. Ennek ellenére egyesek aggódnak amiatt, hogy a jelenleg készülő új nemzeti tankönyvekből fontos témák és összefüggések kimaradhatnak, és olyan vitatott történelmi személyiségek is szerepelhetnek bennük, akiket az elmúlt években „állítottak vissza”.

AJÁNLÁSOK

1. Konzultáció a zsidó tanulmányok szakértőivel, hogy inputot és visszajelzést adjanak az új nemzeti tantervhez, a keretrendszerhez és a tankönyvekhez, és a szakértői véleményeknek megfelelően felülvizsgálják azokat.
2. Biztosítani kell, hogy az új nemzeti tanterv komplexebb anyagokat tartalmazzon, foglalkozzon azokkal a társadalmi, politikai és pszichológiai mechanizmusokkal, amelyek a társadalomban a kisebbségekkel szembeni megkülönböztetéshez és erőszakhoz vezetnek, mint például a holokauszt.
3. Az iskolavezetés és a tantestület felkészítése és ösztönzése arra, hogy prioritást adjon a befogadó oktatási légkörnek.
4. A zsidó tanulmányok, valamint az előítélet-ellenes, demokratikus állampolgári koncepciók és módszerek integrálása a tanárképzésbe és a tanári továbbképzésekbe. A meglévő források (például a Zachor Alapítvány⁶³ vagy az ODIHR-UNESCO tanárképzési tantervek⁶⁴) biztosítása és népszerűsítése. Ösztönözzék a tanárokat azzal, hogy akkreditációt kínálnak az ilyen képzésben való részvételért.⁶⁵
5. Az oktatási erőfeszítések hatékonyságának értékelése a zsidókról és a judaizmusról szerzett ismeretek tudományos szempontból igazolt kutatások segítségével történő nyomon követésével.
6. A nem formális oktatási szervezetek támogatása, valamint az iskolák vezetésének és személyzetének ösztönzése arra, hogy a kultúrák közötti tolerancia és befogadás előmozdítása érdekében működjenek együtt civil társadalmi szervezetekkel. Létre kell hozni egy listát az akkreditált és szakértő szervezetekről a nemzeti oktatási hatóságok hivatalos online portálján, és több forrást biztosítani ezeknek a civil társadalmi szervezeteknek, amelyek segítenek megerősíteni a magyar társadalom ellenállóképességét az antiszemitizmussal szemben.

⁶³ Lásd: <https://zachorlearn.org/>.

⁶⁴ Lásd: <https://www.osce.org/odihr/470712>.

⁶⁵ Lásd: <https://ofi.oh.gov.hu/kepzesek-listaja-es-az-akkreditalt-kepzesek-ismertetoje>.

elfogultsági indíték bizonyítását a bíróságon.⁷⁵

Bár a nemzeti jogszabályok megfelelnek a rasszizmus és idegengyűlölet elleni 2008-as uniós keretirányelv,⁷⁶ valamennyi elemének, és lefedik azokat, a honlapon nincs olyan nemzeti keret, amely a gyűlölet-bűncselekmények nyilvántartására és adatgyűjtésére vonatkozó átfogó megközelítést támogatná. Az antiszemita gyűlölet-bűncselekményekről a legpontosabb adatokat a TEV megfigyelő szervezet szolgáltatja.⁷⁷ Adataik szerint 2013 óta körülbelül 100 antiszemita incidens történt, és több mint 90%-uk gyűlöletbeszéddel kapcsolatos. A MAZSIHISZ jelentése szerint 2019-ben 53 gyűlölet-bűncselekményt jelentettek, míg 2020-ban legalább 70-et.⁷⁸ Az EBESZ adatai azt mutatják, hogy 2016 és 2019 között a magyar rendőrség általában kevesebb mint 200 gyűlölet-bűncselekményt jelentett évente (főként sírgyalázást).⁷⁹

Ami a nyomozást és a büntetőeljárást illeti, a TEV egyik szakértője szerint gyakorlatilag nincs olyan antiszemita gyűlölet-bűncselekmény, amelyet ne vizsgálnának ki, és interjúalanyaink többsége hangsúlyozta, hogy bízik a rendőrségben és biztonságban érzi magát. Ugyanakkor ki kell emelni, hogy más gyűlölet-bűncselekményekhez hasonlóan az antiszemita gyűlölet-bűncselekményeket is csak az esetek csekély százalékában jelentik. Kovács András és Barna Ildikó kutatása szerint a valamilyen antiszemita gyűlölet-bűncselekmény áldozatoknak valamivel több mint háromnegyede nem tett feljelentést. Általánosságban elmondható, hogy a gyűlölet-bűncselekmények nagyobb valószínűséggel irányulnak a roma vagy LMBTQI+ közösségek tagjai ellen. A zsidóknak az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése is lényegesen jobb, mint néhány más kisebbségé,

⁷⁵ Balogh, Lídia – Halász, Iván, Pap – András László. 2020. A jogrendszer reagálóképessége 2010–2018: Egyenlőség, kisebbségi jogok, nemzetpolitika. Budapest: MTA. Lásd: <http://gyuloletelten.hu/sites/default/files/icpr-gyem-arnyekjelentés.pdf>

⁷⁶ Lásd: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32008F0913>.

⁷⁷ Lásd: <https://tev.hu/ev-es-jelentesek-2/>.

⁷⁸ Lásd: https://mazsihisz.hu/files/public/filecache/ma_medialibrary_media/656/7656/antiszemita_incidensek_2019-2020_hun%20FINAL.pdf.

⁷⁹ Lásd: <https://hatecrime.osce.org/hungary>.

például a romáké, mivel a zsidó lakosság inkább a városokban, semmint a hátrányos helyzetű vidéki területeken koncentrálódik. Emellett általában magasabb társadalmi helyzetük miatt jobb érdekérvényesítő képességekkel is rendelkeznek.

A KULCSMUTATÓK ÉRTÉKELÉSE

- 1. Nyomozás és vádemelés:** A magyar rendőrség és ügyészség elfogadta a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó iránymutatásokat és képzéseket. Nem teljesen világos azonban, hogy az ügyészek a gyakorlatban alkalmazzák-e ezeket. A hatóságok és a civil szervezetek között érdemi együttműködés van.
- 2. A gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó jogszabályok:** A magyar büntető törvénykönyv több bűncselekményt is tartalmaz a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatban. Az antiszemita előítéletesség nem szerepel kifejezetten a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó rendelkezésekben, mivel a lehetséges előítéletek listája nyitott, ami lehetővé teszi az előre nem látható társadalmi csoportok védelmét, akik a változó társadalmi környezet miatt célponttá válhatnak. Egyesek úgy érzik, hogy ez „a történelmi igazságtalanságok iránti szolidaritás szimbolikus üzenetét felhívítja azáltal, hogy az extra védelmet sokféle csoportra kiterjeszti.”⁸⁰ A magyar jogszabályok azonban lehetőséget biztosítanak az antiszemita gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépésre, mivel a büntető törvénykönyv nyelvezete tartalmazza az etnikai és vallási csoportok védelmét. Ezenkívül a szándékosság vagy a rosszindulatú indítékok, beleértve az elfogultságot is, súlyosbító körülménynek minősülnek.
- 3. Gyűlölet-bűncselekmények nyilvántartása:** A hatóságok által bejelentett bűncselekményekre vonatkozó adatokat általában az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi

⁸⁰ Bárd Petra „Prerequisites for the effective fight against hate crimes.” Hungarian Journal of Legal Studies 61, no. 3 (2021): 255-268.

Statisztikai Rendszerben (ENyÜBS) gyűjtik.⁸¹ Nincs azonban olyan nemzeti keretrendszer, amely kifejezetten a gyűlölet-bűncselekmények nyilvántartására vonatkozó átfogó megközelítést támogatna, ezért nem lehet pontos számot kapni. A civil szervezetek, különösen a TEV, olyan jelentési rendszert vezettek be, amely összehasonlíthatóvá teszi a hivatalosan vád alá vont eseteket.

4. Áldozatsegítés: Az általános áldozatvédelmi rendszer mindenki számára elérhető, bár a vidéki területeken a földrajzi lefedettség és az információhiány miatt kevésbé hozzáférhető. Egyébként úgy tűnik, hogy nem végeznek felméréseket az áldozatokról, vagy nem nyújtanak egyéb különleges segítséget. Ezenkívül egyetlen zsidó szervezet sem rendelkezik a nemzetközi szabványoknak megfelelő segélyvonallal.⁸² A zsidó közösségek készen állnak arra, hogy támogatást nyújtsanak a rászoruló áldozatoknak. A kutatás során azonban nem találtunk ilyen eseteket.

AJÁNLÁSOK

1. Olyan jegyzőkönyvek és iránymutatások kidolgozása az ügyészek számára, amelyek elmagyarázzák, hogy pontosan milyen bizonyítékok szükségesek az elfogultság bizonyításához, és beépítik azokat az elfogultsági mutatókra vonatkozó meglévő iránymutatásokba.
2. Olyan bűnügyi nyilvántartási rendszer kialakítása, amely magában foglalja az áldozatok és a tanúk megítélését; a gyűlöletcselekmények nyilvántartásba vételének lehetősége; a gyűlölet-bűncselekményekre és az áldozati csoportokra vonatkozó egyértelmű adatok megszerzése érdekében a büntető törvénykönyv 216. szakaszában említett okok szerinti bontás lehetővé tétele.
3. Kötelező képzés bevezetése:
 - a. Rendőrök számára – a gyűlölet-bűncselekmények kivizsgálásáról,

az Országos Rendőr-főkapitányság utasításának alkalmazásáról, valamint a gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak érzékeny kezeléséről és a velük való kommunikációról.

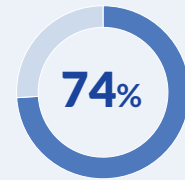
- b. Ügyészek és bírák számára – a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos büntetőeljárások és ítéletek, valamint a gyűlölet-bűncselekmények áldozataival való érzékeny bánásmód és kommunikáció témájában.
4. Nyílt tájékoztatás a gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelemre irányuló jelenlegi erőfeszítésekről, beleértve a statisztikák és a nyomozással és büntetőeljárással kapcsolatos rendelkezésre álló útmutatások közzétételét.

⁸¹ Lásd: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENyÜBS), <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1800012.bm>.

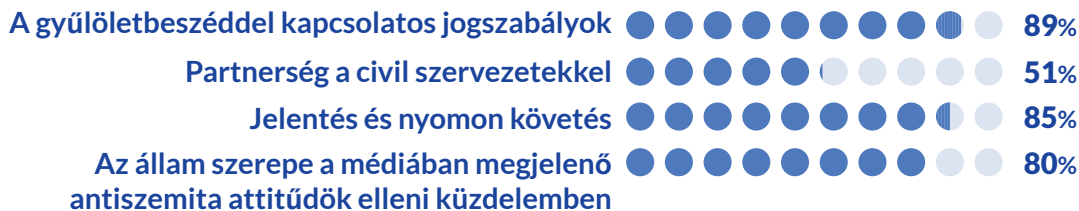
⁸² Példát lásd: <https://cst.org.uk/report-incident>.

GYŰLÖLETBESZÉD

KULCSMUTATÓK

Gyűlöletbeszéd

ÁTTEKINTÉS

A magyar Büntető Törvénykönyv tartalmaz olyan szakaszokat, amelyek a közösség elleni izgatásra⁸³ és a gyűlöletbeszéd kategóriájába tartozó, a náci és kommunista bűnök nyílt tagadására vonatkoznak.⁸⁴ 2013 óta kevesebb mint 100 gyűlöletbeszéddel kapcsolatos esetet jelentettek. Ezek közül 72 esetben indult büntetőeljárás, és szinte mindegyik bírósági döntés elítélte a vádlottat, ilyen döntés született egy debreceni szélsőjobboldali politikus ellen is.⁸⁵ A TEV legutóbbi jelentése hangsúlyozta, hogy a zsidó közösség elleni gyűlöletbeszédes esetek száma 2016 óta csökkent, de a megkérdezett szakértők szerint ismét emelkedik, valószínűleg a világjárvány miatt. A megkérdezettek szerint az ilyen incidensek általában a zsidósággal kapcsolatos ismeretek és tudatosság hiányával függnek össze, és általában inkább régi összeesküvés-elméleteken vagy sztereotípiákon alapuló szóbeli sértegetésekben nyilvánulnak meg, mint tervezett támadásokban.

Általánosságban elmondható, hogy a más kiszolgáltatott csoportok, különösen a romák, az LGBTQI+ emberek, a migránsok és a

⁸³ Magyar Büntető Törvénykönyv, XXXII. fejezet, 332. szakasz

⁸⁴ Magyar Büntető Törvénykönyv, XXXII. fejezet, 333. szakasz

⁸⁵ Lásd: https://hvg.hu/itthon/20151126_Jogerosen_elitettek_a_a_cigan-yok_deportal.

menedékkérők elleni gyűlöletbeszéd sokkal gyakoribb, és egyre nagyobb aggodalomra ad okot a civil társadalomban, beleértve az olyan kormányzati kommunikációs kampányokat, mint a „Stop Soros” vagy a bevándorlásellenes retorika.⁸⁶ Az intolerancia általános légköre a politikai diskurzusban és a médiában akadályozza a hátrányos helyzetű csoportok szabad véleménynyilvánítását, és előrevetíti a gyűlöletbeszéd növekedésének lehetőségét.

A KULCSMUTATÓK ÉRTÉKELÉSE

- 1. A gyűlöletbeszéddel kapcsolatos jogszabályok:** A magyar Büntető Törvénykönyv rendelkezik a lelkiismereti és vallásszabadság megsértéséről,⁸⁷ közösség elleni uszításról,⁸⁸ a totalitarizmus szimbólumainak használatáról, nemzeti jelkép meggyalázásáról,⁸⁹ és a náci és kommunista bűnök nyílt tagadásáról.⁹⁰
- 2. Partnerség a civil társadalmi szervezetekkel:** A rendőrség számára szerveznek bizonyos oktatási programokat, valamint a civil szervezetek és a rendőrség

⁸⁶ Lásd: https://ec.europa.eu/info/publications/stop-brussels-europe-an-commission-responds-hungarian-national-consultation_en.

⁸⁷ Magyar Büntető Törvénykönyv, XXI. fejezet, 215. szakasz. Lásd: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv&time-shift=20221101>.

⁸⁸ Magyar Büntető Törvénykönyv, XXXII. fejezet, 332. szakasz

⁸⁹ Magyar Büntető Törvénykönyv, XXXII. fejezet, 334. szakasz

⁹⁰ Magyar Büntető Törvénykönyv, XXXII. fejezet, 333. szakasz.

együttműködik.⁹¹ Létezik néhány áldozatsegítő program, de ezeket nem kifejezetten a zsidók számára tervezték, mivel az antiszemita bűncselekmények száma viszonylag alacsony. Ilyen esetekben az áldozatsegítést a zsidó közösségi szolgálatok nyújthatják.

- 3. Jelentés és nyomon követés:** A Nemzeti Médiahatósághoz lehet online bejelentést tenni a gyűlöletbeszédéről, amely jogosult vizsgálatot folytatni annak megállapítására, hogy történt-e törvénysértés.⁹² A közigazgatási bűncselekményekről szóló törvénykönyv is alkalmazható, mivel a 174. szakasz tiltja a felosztatott egyesületek, például a betiltott neonáci csoportok tevékenységében való részvételt.
- 4. Az állam szerepe a médiában megjelenő antiszemita attitűdök elleni küzdelemben:** Orbán Viktor miniszterelnök zéró tolerancia politikát hirdetett az antiszemitizmussal kapcsolatban, és a kormány tagjai és magas rangú tisztviselők számos alkalommal hangsúlyozták, hogy a zsidók elleni gyűlöletbeszéd és gyűlölet-bűncselekmények elfogadhatatlanok Magyarországon.

AJÁNLÁSOK

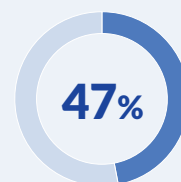
1. A magyar kormány fel kell hagynia a hátrányos helyzetű csoportok elleni agresszív kommunikációs kampányokkal, és intézkedéseket kell hoznia a tolerancia előmozdítására.
2. A Nemzeti Médiahatóságot átfogó és rendszeres képzésben kell részesíteni a vonatkozó gyűlöletbeszédrel kapcsolatos normákról.
3. A bűnüldöző hatóságoknak érdemi párbeszédet kell folytatniuk a gyűlöletre uszításra és a gyűlöletbeszédre vonatkozó vádemelések kapcsán a nyomozati iránymutatások kidolgozásáról a nemzetközi emberi jogi jogszabályok alapján.
4. Minden köztisztviselőnek, beleértve a politikusokat és a kormánytisztviselőket is, fel kell ismernie és azonnal fel kell emelnie szavát az intolerancia és a megkülönböztetés ellen, és ki kell fejeznie támogatását a célzott egyének vagy csoportok iránt.

⁹¹ Lásd: https://gyuloletel.hu/sites/default/files/gyem_strategia_en.pdf, <https://hatter.hu/tevekenysegunk/jogsegelyszolgalat/uni-form-egyuttmukodes-rendvedelmi-szervekkel>, <https://gyuloletel.hu/aktualitasok/rendszeres-egyeztetes-rendorseggel-gyulolelet-buncselekmenyekrol>, https://gyuloletel.hu/sites/default/files/2014-03-31_orfqualasz_esetmegbesz.pdf.

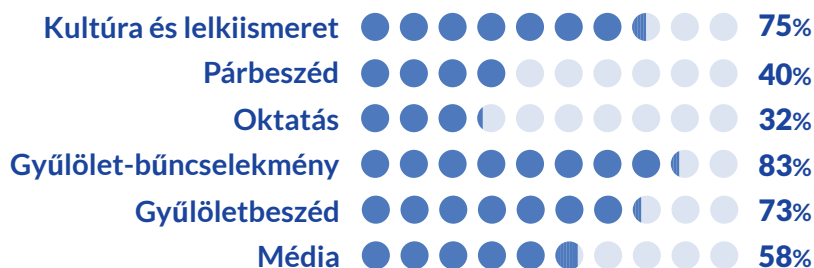
⁹² Lásd: <https://nmhh.hu/tart/report/2>.

HOLOKAUSZT MEGEMLÉKEZÉS

KULCSMUTATÓK

Holokauszt megemlékezés

ÁTTEKINTÉS

A holokausztoktatás kötelező és a nemzeti alaptanterv része, bár a tanárképzés tartalma változó, és az intézmények saját iránymutatásaitól függ. A kormány megünnepli a holokauszt emléknapját,⁹³ és a második generációs túlélők traumáját azzal ismeri el, hogy létrehozott egy külön alapot az egészségügyi szükségleteikre.⁹⁴ Ezen túlmenően a „holokauszt tagadása, megkérdőjelezése vagy lekicsinylése” bűncselekménynek minősül, és ez a médiára is kiterjed, beleértve a weboldalakat is.⁹⁵ A holokausztról való beszélgetést azonban az oktatási intézményekben nem különösebben bátorítják, mivel az politikai kérdésnek számít, és az állam nem támogatja a holokauszt kapcsán a kultúrák közötti párbeszédet. A tanárok önkéntes alapon részt vehetnek a civil szervezetek által vezetett, a holokauszt tanításáról szóló műhelymunkákon, és megismerkedhetnek a megfelelő módszertannal.

A holokauszt emlékének védelmét, megőrzését és népszerűsítését a kulturális és örökségi

helyszíneken az állam kielégítőnek tartja a szakértők szerint. A legtöbb emlékművet és emlékhelyet azonban nem a kormány, hanem zsidó magánadományozók és szervezetek támogatják, kivéve, ha azok különösen veszélyeztetettek.

A KULCSMUTATÓK ÉRTÉKELÉSE

- 1. Kultúra és lelkiismeret:** Az állam cselekvési terveket dolgozott ki annak biztosítására, hogy a holokauszt-emlékhelyek megfelelő szintű védelemben, megőrzésben és karbantartásban részesüljenek, és közvetlenül a leginkább veszélyeztetett örökségi helyszíneknek juttat forrásokat
- 2. Párbeszéd:** Az állam bizonyos mértékig elősegíti a holokausztról való vallásközi megemlékezést. Egyes vallási oktatási intézmények oktatják diákjaikat más vallásokról és azok történelméről, az alapvető jogokról és demokratikus elvekről, valamint a párbeszéd alapelveiről.
- 3. Oktatás:** A nemzeti törvények előírják, hogy a pedagógusoknak és/vagy a továbbképzésben részt vevő tanároknak fel kell készülniük a holokauszt és a népiirtás oktatására. Létrejöttek a politikai döntéshozók, a tankönyvszerzők, az iskolavezetők és a pedagógusok közötti együttműködés struktúrái a tanterv minőségének biztosítása érdekében.

⁹³ Lásd: <https://abouthungary.hu/news-in-brief/hungary-marks-holocaust-memorial-day>.

⁹⁴ Lásd: http://web.balint.hu/Pages/198_egyutt_mazs_alapitvany_a_masodik_generacio_tamogatasarol.

⁹⁵ Lásd: <https://www.timesofisrael.com/hungarian-court-blocks-holocaust-denial-websites/>.

Nincsenek azonban oktatási vagy más ügynökségek által kidolgozott iránymutatások arra vonatkozóan, hogy miként lehet releváns tananyagokat kidolgozni és kiválasztani, a tanulók szintjéhez igazítani, vagy támogató és nyitott környezetet teremteni az ilyen nehéz témák megvitatásához. Az állami iskolákban megtartják a „Holokauszt emléknapiját és az emberiség elleni bűncselekmények megelőzése” programot.⁹⁶

4. **Gyűlölet-bűncselekmény:** A gyűlölet-bűncselekményekről szóló 2008. évi uniós kerethatározat⁹⁷ legfontosabb elemeit nemzeti szinten átültették. Az állam kivizsgálja a holokauszt-emlékművek megrongálását, és büntetőeljárást indít ilyen esetekben.
5. **Gyűlöletbeszéd:** A holokauszttagadással kapcsolatos 2008-as uniós kerethatározat kulcsfontosságú elemeit nemzeti szinten átültették.⁹⁸ Az állami hatóságok azonban nem adnak iránymutatást az internetszolgáltatóknak a sértő tartalmak eltávolítására vonatkozóan.
6. **Média:** A holokausztnak a médiában történő tagadása, elferdítése és bagatellizálása ellen léteznek nemzeti törvények és irányelvek, valamint a holokauszt emléknapiját elismerik. Nincsenek azonban közvetlen intézkedések a dehumanizáló képek közösségi médiában való használata ellen.

AJÁNLÁSOK

1. Az oktatásért felelős hatóságoknak útmutató anyagokat és továbbképzéseket kell nyújtaniuk a tanároknak a kortárs antiszemitizmus kezeléséről a holokausztoktatáson keresztül, és ösztönözniük kell az iskolákat, hogy működjenek együtt a civil szervezetekkel a témával kapcsolatos iskolai kezdeményezések során.
2. A hatóságoknak mechanizmusokat kell kidolgozniuk a gyűlöletbeszéd, a holokauszttagadás és a közösségi médiában megjelenő torzítások nyomon követésére és elutasítására.

⁹⁶ Lásd: <https://www.coe.int/en/web/holocaust/home?desktop=true>.

⁹⁷ Lásd: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:%3A32008F0913>.

⁹⁸ Lásd: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698043/EPRS_BRI\(2021\)698043_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698043/EPRS_BRI(2021)698043_EN.pdf).

KULTÚRÁK KÖZÖTTI PÁRBESZÉD

13%

KULCSMUTATÓK

Kultúrák közötti párbeszéd

ÁTTEKINTÉS

A zsidó és keresztény vallási vezetők közötti kapcsolat évtizedek óta szoros. Van tér és lehetőség a vallások közötti párbeszédre, amelyet a kormány nem akadályoz, bár nincs hivatalos kerete. Kivételt képez az Nemzeti Vallásturizmus Tanács, amelyet az állam nemrégiben alapított, és amelynek bizottsági tagjai körében két zsidó vallási szervezet (MAZSIHISZ és EMIH) igazgatója is helyet kapott. A vallásközi rendezvényeket, mint például a januári ökumenikus imahetet,⁹⁹ bátorítják, de anyagilag nem támogatják.

Számos vallási oktatási intézmény támogatja a vallásközi ismereteket és párbeszédet, de ez nem a kormány erőfeszítéseinek eredménye, mivel az ezekben az intézményekben folyó tanterveket és programokat nem szabályozza az állam.¹⁰⁰ Egyes kulturális rendezvények és civil kezdeményezések a kultúrák közötti szolidaritást hangsúlyozzák (például a romák, a zsidók és más kisebbségek között),¹⁰¹ de ezeket sem a kormányzat finanszírozza vagy támogatja.

Az állam általában nem támogatja a kultúrák közötti sokszínűséget, illetve az etnikai vagy szexuális kisebbségi közösségekkel szembeni előítéletek és megkülönböztetés csökkentését.

⁹⁹ Keresztény vezetők fogadják a rabbikat egy történelmi templomban, ahol a második világháború alatt zsidókat mentettek meg, közös imádkozás és ünneplés keretében. További információért lásd: <https://vasarnap.hu/2021/01/24/zsido-keresztény-imaoraval-zarul-az-okumenikus-imahet/>.

¹⁰⁰ Lásd: http://real.mtak.hu/54695/1/Csepregi_Andras_u.pdf.

¹⁰¹ Lásd: <https://www.worldjewishtravel.org/listing/bankito-festival/>.

A köztisztviselők és a döntéshozók számára nincs vallási vagy kulturális sokszínűséggel kapcsolatos képzés.

A KULCSMUTATÓK ÉRTÉKELÉSE

- 1. Finanszírozás:** A nemzeti hatóságok minimális pénzügyi támogatást nyújtanak a kultúrák közötti párbeszédet és a sokféleség tiszteletét előmozdító, a közösség által vezetett projektekhez. Az állam nem szervez rendszeres rendezvényeket a több vallás közötti párbeszéd céljából.
- 2. Keretek:** A különböző vallások/kultúrák és a hatóságok között biztosított néhány párbeszéd-mechanizmus. A hatóságok azonban nem alakítják ki a kisebbségeket érintő oktatási kezdeményezéseken keresztül a párbeszédhez szükséges kereteket, és nem segítik, támogatják és népszerűsítik különösen a közösségek közötti szolidaritást.
- 3. Vallási és kulturális műveltség:** A közigazgatásban a szakpolitikai döntéshozók nem nyújtanak képzést az országon belüli vallási sokszínűség jobb megértéséhez. Az interkulturális kompetenciák nem élveznek prioritást semmilyen szakpolitikában. A kormány képviselői nyilvános nyilatkozataikban jellemzően nem mutatnak érzékenységet a vallási sokszínűség iránt.

4. Képviselő: Nincs mechanizmus a vallási vezetők és tanárok képzésével kapcsolatos kérdések kezelésére a párbeszéd, az alapvető jogok és a demokrácia tiszteletben tartásának biztosítása tekintetében. A vallási oktatási intézmények más vallásokról és meggyőződésekről nyújtanak ismereteket, de kevésbé foglalkoznak az alapvető jogokkal, a párbeszéddel vagy a demokratikus elvekkel. Van néhány kezdeményezés a zsidó és más vallási közösségek találkozására és közös projektekben való együttműködésére. Nincsenek intézményi kezdeményezések a vallási értelmezésekben kifejezett antiszemita felfogások elutasítására.

AJÁNLÁSOK

1. Az államnak biztosítania kell, hogy a vallási vezetők és tanárok, valamint a szakpolitikai döntéshozók vallásközi/ interkulturális

ismeretekben és párbeszédkészséggel kapcsolatos képzésben részesüljenek.

- A hatóságoknak elő kell segíteniük, támogatniuk és pénzügyileg támogatniuk kell a közösségek közötti szolidaritási programokat és projekteket.
- Az államnak párbeszéd-mechanizmusokat (kommunikáció, rendezvények, helyszínek) kell kiépítenie a zsidó közösségek, más kisebbségi közösségek és a hatóságok között a társadalmi ágazatokban, különösen a kulturális és oktatási kezdeményezések és a közügyek szakpolitikájának terén.
- A hatósági munkatársaknak elő kell mozdítania a sokszínűség, a befogadás és a demokrácia elveit. Előítélet-ellenes képzésben kell részesülniük, és felelősségre kell vonni őket, ha elfogult kijelentéseket közölnek közösségekről, illetve, ha gyűlöletet és intoleranciát szítanak.

MÉDIA

37%

KULCSMUTATÓK

Finanszírozás	●●●●	36%
Holokauszt megemlékezés	●●●●●●●●	70%
Jogszabályok	●●	20%
Média/közszereplők felelőssége	●●●●	32%
Nyomon követés	●●●●●●●●	70%
A hit és a sokszínűség előmozdítása	●●	21%
Képzés	●●●●	33%

Média

ÁTTEKINTÉS

A magyar alkotmány védi a sajtószabadságot, de a kormány széles körű jogalkotással és a kormánypárti médiumok megerősítésével aláástá ezeket a garanciákat. Az elmúlt tíz évben a magyar média finanszírozási és tulajdonosi struktúrája átalakult, ami a szabad sajtó számára

pusztító következményekkel járt.¹⁰² Ráadásul 2018-ban létrejött a Közép-Európai Sajtó és Média Alapítvány (KESMA)¹⁰³ ami a magyar médiapiacra példátlan mértékű tulajdonosi koncentrációt eredményezett. 476 médium áll az

¹⁰² Lásd: <https://europeanjournalists.org/blog/2019/12/03/new-report-hungary-dismantles-media-freedom-and-pluralism/>.

¹⁰³ Lásd: <https://cepmf.hu/>.

alapítvány tulajdonában, amelyek mindegyikét a tulajdonosok önként adományozták a KESMA-nak. A Médiahatóságnak nem kellett felülvizsgálnia e rendkívüli médiaóriás létrejöttét, mivel azt nemzetstratégiai jelentőségűnek nyilvánították.¹⁰⁴

Bár még mindig léteznek az ellenzékhez kötődő magánművelődések, az országos, regionális és helyi médiát egyre inkább ezek a kormánybarát csatornák uralják, amelyeket politikai ellenfelek befektetésére és hamis vádak hangoztatására használnak.¹⁰⁵ A média általában Izrael-párti álláspontot képvisel, és aktívan fenntartja, hogy a kormány migránsellenes politikája előnyös a zsidó közösség számára, mert megvédi őket az iszlamista fenyegetésektől.¹⁰⁶ A közszolgálati média általában elítél minden antiszemitizmussal kapcsolatos beszédet, és gyakran alaptalanul vádolja antiszemitizmussal az Orbán-kormánytal szemben álló politikusokat. A zsidó közösség támogatása ezáltal más kisebbségek és vélt ellenségek támadásának eszközévé válik. Ami a radikálisan antiszemita, szélsőjobboldali médiumokat, például a Kuruc.info-t és a Vadhajtasok.hu-t illeti, a törvénytelenül gyűlöletkeltő tartalmak ellen jogi lépéseket lehet tenni.

A hit és a vallási hagyományok népszerűsítése gyakori a közszolgálati médiában. Bár ez elsősorban a kereszténységre¹⁰⁷ koncentrálódik, számos holokausztra emlékező dokumentumfilmet vetítenek, és néha megemlítik a zsidó ünnepeket, például a hanukát.¹⁰⁸ A két ernyőszervezet, a MAZSIHISZ és az EMIH általában a magyar zsidó közösséget képviseli. Vezetőik alapvetően közszereplők, akik gyakran beszélnek különböző médiumoknak a holokausztról, a történelmi revizionizmusról

¹⁰⁴ Lásd: Mária Leonard, Nagy Krisztina, Polyák Gábor és Urbán Ágnes. 2018. A médiapiacok illiberális modellje: Soft Censorship 2017. Szerkesztette Urbán Ágnes. A Mérték füzetek 15. kötete. Budapest: Mérték Médiamonитор Nonprofit Kft.

¹⁰⁵ Lásd: <https://mertek.eu/en/2019/05/02/fidesz-friendly-media-dominant-everywhere/> és <https://mertek.eu/en/2020/06/16/in-hungary-could-fake-news-take-the-place-of-soros/>.

¹⁰⁶ Lásd: <https://pestisracok.hu/izraelbe-menekulnek-az-europai-zsidok-az-antiszemizmus-elol/>.

¹⁰⁷ Lásd: <https://mtva.hu/2017/09/20/keresztényi-deru-es-hitval-las-a-kozmedia-ezen-az-oszon-is-megmutatja-nezoinek-es-hallgatoinak-a-keresztenyseg-ertekeit/>.

¹⁰⁸ Lásd: <https://mtva.hu/2021/04/14/a-kozmedia-tortenelmi-filmek-kel-emlekezik-a-holokauszt-magyarorszag-i-aldozataira/>.

és/vagy más politikailag érzékeny kérdésekről. A kultúrák közötti beszélgetések némileg ritkák, de a programok alkalmanként a zsidó-keresztény párbeszédre összpontosítanak.

A KULCSMUTATÓK ÉRTÉKELÉSE

- 1. Finanszírozás:** A közszolgálati média kivételével a közvetlen állami tulajdon nem vált általánossá. A kormány ellenőrzése az állami források, a szabályozó szervek és bizonyos üzleti körök felett azonban azt jelenti, hogy az állam, a kormány és a kormánybarát vállalkozások közötti határok rendkívül elmosódtak.
- 2. Holokauszt megemlékezés:** A holokauszt emléknapijáról a média is megemlékezik, és a közszolgálati média gyakran tudósít róla. A közszolgálati média dokumentumfilmeket és egyéb, a holokauszttal kapcsolatos filmeket is vetít.
- 3. Jogszabályok:** A médiában megjelenő antiszemitizmusra vonatkozó jogszabályok megfelelőnek tűnnek. A gyakorlatban azonban a szerkesztői függetlenséget komolyan veszélyeztetik az olyan kereskedelmi befolyások, mint az állami hirdetések.
- 4. Média/közszereplők felelőssége:** A rasszista vagy idegengyűlölő megnyilvánulások bejelentésére szolgáló mechanizmusok világos jogi kereteken alapulnak.¹⁰⁹ A végrehajtás azonban nem következetes, ami politikai elfogultságra utal. Emellett számos független ellenőrző szerv rámutatott arra, hogy a független vagy kormánykritikus újságírásnak egyre kisebb a tere.¹¹⁰ Vannak olyan esetek, amikor független újságírók felmondtak, míg másokat láthatóan és kifejezetten politikai okokból vettek fel.¹¹¹ A kiszivárgott, újságírók között rögzített hangfelvételeken

¹⁰⁹ Lásd: <https://e-nmhh.nmhh.hu/e-nhh/4/urlapok/esf00120/> and https://nmhh.hu/cikk/194686/Egy_aktualis_vita_margojara_Btk_vs_Saj-torveny.

¹¹⁰ A magyarországi Joint International Press Freedom Mission (közös nemzetközi sajtószabadság-misszió) következtetései, 2019. december, lásd: <https://jipi.media/wp-content/uploads/2019/12/Hungary-Conclusions-International-Mission-Final.pdf> és <https://freedomhouse.org/country/hungary/freedom-world/2022>.

¹¹¹ Lásd: <https://www.szabadeuropa.hu/a/volt-mtva-dolgozo-uta-nam-nyulhatnak-barhol-nem-akarok-munka-nelkul-maradni/30957169.html>.

a beszélgetések a sajtószabadság hiányáról árulkodnak, beleértve az erőltetett politikai irányelveket és a tiltott témákat.¹¹²

5. **Nyomon követés:** Létezik monitoring rendszer, egyes civil szervezetek azonban megkérdőjelezzik annak függetlenségét.¹¹³ A zsidók elleni nyílt gyűlöletkeltés vagy erőszakos cselekmények gyakorlatilag nem fordulnak elő. A közszolgálati média azonban vitathatatlanul teljesíti a más csoportok elleni uszítás kritériumait, és a kormánypárti csatornák riasztó véleményt képviselnek az „illegális” migrációról, az iszlámról és az LMBTQI+ közösség tagjairól.
6. **A hit és a sokszínűség előmozdítása:** A hit és a vallási hagyományok népszerűsítése gyakori a közszolgálati médiában. Ez főként keresztény tartalmú, de a nemzeti televíziós csatornán havonta adnak műsorokat a judaizmusról,¹¹⁴ és az országos közszolgálati rádióban kéthetente egy 30 perces műsor kizárólag a judaizmusról szól.¹¹⁵
7. **Képzés:** A jelek szerint nincs államilag szervezett képzés.

AJÁNLÁSOK

1. A Nemzeti Médiahatóságnak proaktív lépéseket kell tennie annak érdekében, hogy szabadon lehessen információ és véleményt cserélni, mivel ez a legjobb eszköz a dezinformáció elleni küzdelemre.
2. A kormánynak meg kell felelnie az Európa Tanács médiapluralizmus védelmére vonatkozó normáinak, és kellő figyelmet kell fordítania a közszolgálati és magánmédia szerkesztési szabadságára.
3. A Nemzeti Médiahatóságnak és a közszolgálati médiának nyilvánosan és haladéktalanul el kell ítélnie az újságírók és más médiaszereplők elleni gyűlöletbeszéd és szóbeli támadások minden esetét, és véget kell vetnie a civil szervezetekről, az emberi jogok védelmezőiről és a kormányt bírálókról szóló lejárató kampányok és félretájékoztatások terjesztésének.
4. A kormánynak azonnal át kell alakítania az állami hirdetéseket, és tartózkodnia kell a médiumok teljes mértékben politikai célú finanszírozásától.
5. A Nemzeti Médiahatóságnak és a Gazdasági Versenyhivatalnak haladéktalanul meg kell tennie a szükséges lépéseket a médiapiaci monopóliumok elkerülése érdekében.

¹¹² Lásd: <https://www.direkt36.hu/en/ne-ird-meg-semmilyen-formaban-koszi-igy-hallgatja-el-a-kormany-nak-kinos-hireket-az-allami-hirugynok-seg/> és <https://telex.hu/belfold/2020/11/12/kozmedia-kiszivargo-hang-felvetel-ellenzeki-osszefogas-bende-balazs>.

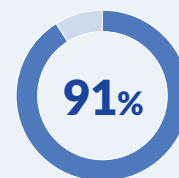
¹¹³ Lásd: <https://mertek.eu/wp-content/uploads/2017/10/Mertek-Fuzetek12.pdf>.

¹¹⁴ Lásd: <https://mediaklikk.hu/musor/azutodokremenysege/>.

¹¹⁵ Lásd: <https://mediaklikk.hu/musor/halljadizrael/>.

VALLÁSSZABADSÁG

KULCSMUTATÓK

Egyenlő bánásmód	●●●●●●●●●●	100%
Gondolat- vagy lelkiismereti szabadság	●●●●●●●●●●	83%
A megnyilvánulás szabadsága	●●●●●●●●●●	90%

Vallásszabadság

ÁTTEKINTÉS

Az EU nem foglalhat állást ebben a kérdésben, mivel ez nemzeti hatáskörbe tartozik. A „vallás- és meggyőződésszabadság” szakpolitikai területet a NOA kutatócsoportja vette be a kiadványba, mivel néhány partner úgy érezte, hogy ez közvetlenül befolyásolja a zsidó közösségek boldogulási képességét. Magyarország alkotmánya kifejezetten védi a „vallás vagy meggyőződés megválasztásának, megváltoztatásának vagy kinyilvánításának szabadságát”. Ugyanakkor azt is kimondja, hogy a gyermekeknek „az országunk alkotmányos identitásából és keresztény kultúrájából fakadó értékeken alapuló nevelést” kell biztosítani, ami kétségeket ébreszt az állam semlegességével kapcsolatban.

Az Alaptörvény nem tesz különbséget az egyházak vagy gyülekezetek között, beleértve a zsidó egyházakat,¹¹⁶ és garantálja a gyülekezési szabadságot. Az állami támogatásra és adómentes tagi adományokra jogosult vallási csoportok kategorizálására négy szintű rendszer van érvényben.¹¹⁷ Például a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület (MAZSIKE)¹¹⁸ és a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (MAZSÖK)¹¹⁹ állami támogatásban részesülnek a MAZSIHISZ, EMIH és MAOIH vallási szervezeteken kívül. Amint azt már korábban

említettük, az állam bizonyos fokú kivételezést tanúsít, és számos zsidó civil szervezetet és vallási közösséget nem ismer el, illetve nem támogat anyagilag.

Magyarország kifejezetten elismeri a körülmetéléshez való jogot és a kóser szabályok betartását a vallásszabadság részeként.¹²⁰ Orbán Viktor miniszterelnök ellenezte az Európai Bíróság döntését a kóser vágás betiltásáról,¹²¹ fenntartva, hogy a döntés sérti a vallásszabadságot az EU-ban, továbbá a kormány pénzügyi támogatást nyújt a régió egyik legnagyobb kóser vágóhídjának.¹²² A magyarországi zsidó közösség tehát a vallási rituálék nyilvánosan gyakorolhatja, közvetlen veszély fenyegetése nélkül.

Másrészt magas rangú kormányzati tisztviselők továbbra is nyilatkoznak a „muszlim bevándorlási invázió” veszélyéről,¹²³ és szemtanúk beszámolnak a muszlimokkal szembeni társadalmi visszaélésekről és megkülönböztetésről. A zsidó és a muszlim közösségekkel szembeni nyilvános eltérő hozzáállás hatással lehet a kapcsolataikra, és idővel az antiszemitizmus növekedéséhez vezethet.

¹¹⁶ Ezek a szakaszok nem kötelező érvényűek.

¹¹⁷ 2016. évi CXXVI. törvény 4/A.§ (1) bek.

¹¹⁸ Lásd: <https://mazsike.hu/>.

¹¹⁹ Lásd: <https://mazsok.hu/index.html>.

¹²⁰ Lásd: <https://trademagazin.hu/en/magyarorszag-lett-az-europai-kos-er-husellatas-egyik-kozpontja/>.

¹²¹ Lásd: <https://hungarytoday.hu/orban-eu-ban-on-kosher-slaughter-freedom-of-religion/>.

¹²² Lásd: <https://apnews.com/article/europe-hungary-global-trade-europe-095b45e70dc95b2a3ca0a14679ede6f2>.

¹²³ Lásd: <https://24.hu/belfold/2017/12/14/semjen-zsolt-a-migracio-iszlam-invazio/>.

A KULCSMUTATÓK ÉRTÉKELÉSE

- 1. Egyenlő bánásmód:** A gyülekezési szabadságot törvény biztosítja, és a vallási csoportok elismerésének különböző formái léteznek. Ebben az értelemben a zsidó csoportokat nem éri hátrányos megkülönböztetés más vallási csoportokkal szemben.
- 2. Gondolat- vagy lelkiismereti szabadság:** A rabbik ugyanazokat az előnyöket élvezik, mint a többi egyházi személy. Fizetésüket a MAZSIHISZ-től kapják, amelyet nagymértékben finanszíroz a kormány. Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala jelentős esetjogot dolgozott ki a megkülönböztetéssel kapcsolatban.¹²⁴

¹²⁴ Lásd: <https://www.ajbh.hu/ebff-jogesetek>.

- 3. A vallásgyakorlás, megnyilvánulás szabadsága:** A zsidóság megnyilvánulásának szabadsága biztosított, és a kormány hozzájárul különböző uniós fejlesztési programokhoz, mint például a Magyar Zsidó Örökség Útja programhoz, valamint olyan különleges eseményekhez mint a Maccabi Játékok.

AJÁNLÁSOK

1. Az állami finanszírozásban kerüendő a kivételezés. A zsidó gyülekezeteket méltányosan módon kell támogatni.
2. Kezeleni és szankcionálni kell az idegengyűlölő kampányokat, amelyek a kisebbségekkel szembeni ellenségeskedést szítják és megosztottságot okoznak.

Biztonság

ÁTTEKINTÉS

A magyarországi zsidók ritkán szembesülnek komoly biztonsági kihívásokkal és/vagy közvetlen támadásokkal.¹²⁵ Legutóbb ilyen eset 1991-ben történt egy izraeli turistacsoport ellen a repülőtéren. Mindazonáltal a kormány és a zsidó közösség a biztonságot kiemelt prioritásnak tekinti. Viszonylag sok zsidó intézmény van, amelyek folyamatos felügyeletet

¹²⁵ Lásd: <https://24.hu/belfold/2019/05/29/zsido-biztonsagi-szolgalt-indul-a-bulinegyvedben/>.

és védelmet igényelnek, és emiatt a biztonsági kiadások általában magasak. Az Európai Zsidó Kongresszus és más szervezetek több mint 100 000 euróval járulnak hozzá a vidéki zsidó intézmények biztonságához.¹²⁶ Más nemzetközi zsidó szervezetek képzéseket, szemináriumokat kínálnak a biztonságról.

A zsidó közösség, a rendőrség és a terrorizmusellenes erők szoros kapcsolatot ápolnak egymással, mind formálisan, mind

¹²⁶ Lásd: <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/mazsihisz-hirek/jelentes-fejlesztések-a-mazsihisz-biztonsagi-szolgaltatanal/>.

informálisan. A rendőrök védik a zsidó közösség rendezvényeit és segítenek a biztonságban.¹²⁷ Ezen kívül, mint máshol Európában, a zsidó közösségnek is van saját biztonsági szolgálata és válságkezelő csapata, amely készen áll bármilyen veszélyre reagálni.¹²⁸ Ebben a csapatban közösségi vezetők, orvosok, pszichológusok, rabbik, jogászok, kommunikációs, pénzügyi és biztonsági szakemberek vesznek részt. Szorosan együttműködnek a hatóságokkal, és az elmúlt években számos új biztonsági intézkedést vezettek be, többek között a zsidó oktatási intézményekben.¹²⁹

A KULCSMUTATÓK ÉRTÉKELÉSE

- 1. Együttműködés:** A rendőrség folyamatos kockázatértékelést végez. A Zsidó Biztonsági Szolgálattal való információcserére protokoll van érvényben.
- 2. Pénzügyek:** A közösség biztonságát teljes egészében a MAZSIHISZ költségvetéséből finanszírozzák. Van példa arra, hogy az állam hozzájárult a high-tech megfigyelőszobák és a fontos intézmények előtti acél/beton biztonsági kordonok építéséhez. Továbbá Izrael Állam és a Zsidó Világkongresszus is támogatja a biztonsági intézkedéseket, elsősorban a biztonsági személyzet számára szervezett képzésekkel. A biztonság a közösség egyik legnagyobb kiadása.
- 3. Intézkedések:** A magyar rendőrség külön rendőri szolgálatot hozott létre a zsidó közösség biztonságának szavatolása érdekében. A MAZSIHISZ székházában rendőrök vannak jelen, és a zsidó közösség biztonsági szolgálata és a magyar rendőrség között külön 24 órás forródrótot hoztak létre.

4. Megelőző intézkedések: A magyar rendőrség rendkívül komolyan veszi a zsidó intézmények biztonságát. A zsidó ünnepek idején és a közel-keleti politikai feszültségek fokozódása esetén biztonsági és rendőri felügyeletet tartanak a zsidó épületek körül, ilyenkor a terrorelhárítás készen áll az azonnali fellépésre. Például a 2020-as bécsi támadás után kevesebb mint egy óra alatt biztosították a legfontosabb budapesti zsidó intézményeket.

AJÁNLÁSOK

1. Több képzést kell nyújtani a bűnüldöző szervek számára az antiszemita előítéletek által motivált bűncselekmények felismeréséről, kivizsgálásáról, üldözéséről és elítéléséről.

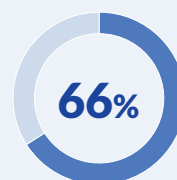
¹²⁷ Lásd: <https://www.bzsh.hu/atadtak-a-felujitott-sip-utcai-rendorsegi-objektumot/>.

¹²⁸ Lásd: <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/mazsihisz-hirek/europai-szinten-is-peldaertekunek-iteltek-biztonsagi-szolgaltunk-munkajat>.

¹²⁹ Lásd: <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/mazsihisz-hirek/jelentes-fejlesztések-a-mazsihisz-biztonsagi-szolgaltanal>.

SPORT

KULCSMUTATÓK

Sport

ÁTTEKINTÉS

A sportegyesületeken belüli antiszemita megkülönböztetés nem jellemző. Ugyanakkor egyes futballmérkőzéseken még mindig előfordulnak antiszemita skandalások és más rasszista szidalmak.¹³⁰ Az elmúlt tíz évben a sportegyesületek átláthatóbbá és hozzáférhetőbbé váltak. A magyar Maccabi sportklub vezetője szerint a zsidó közösségnek nincsenek korlátai a rendezvények szervezésében. Ennek oka lehet, hogy a magyar zsidóság mindig is erősen jelen volt az ország sporttörténelmében, olyan jelentős személyiségekkel mint Kemény Ferenc, aki hozzájárult az első újkori olimpia megrendezéséhez, vagy Hajós Alfréd, akinek Magyarország első olimpiai aranyérmét köszönhetjük.

2019-ben a 15. Európai Maccabi Játékok volt a legnagyobb multisport-esemény Magyarországon, amelyen 42 országból 2311 sportoló indult, köztük rekordszámú,

¹³⁰ Lásd: <https://www.skysports.com/football/news/12010/12413651/hungary-fined-by-fifa-and-handed-stadium-ban-for-racist-behaviour-from-supporters-against-england>.

208 magyar.¹³¹ Az esemény előkészítése több éves szoros együttműködést igényelt a zsidó közösség és az eseményt finanszírozó magyar kormány között. Egy, a kormánnyal szorosan együttműködő interjúalany szerint nem voltak az antiszemitizmusnak aggasztó jelei, és a projekt a zsidó közösség számára hasznos volt a különböző sportegyesületekkel való értékes kapcsolatépítés, valamint a kulcsfontosságú intézmények fejlesztésének finanszírozása szempontjából.

Ami a szabályozást illeti, szinte minden nagyobb egyesületben vannak szabályok a megkülönböztetés ellen.¹³² A gyakorlatban azonban ezeket csak akkor érvényesítik megfelelően, ha egy felügyeleti szerv is érintett, vagy ha a szövetség érdekelt a nemzetközi versenyben.¹³³ A FIFA előírásait és ajánlásait például azért hajtják végre és érvényesítik, mert a Magyar Labdarúgó Szövetség célja a nemzetközi szereplés, és a javulás figyelemre

¹³¹ Lásd: <https://hungarytoday.hu/ader-european-maccabi-games-buda-pest/> és <https://mazihsz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/zsido-vilag/deutsch-tamas-remeljuk-hogy-a-mienk-lesz-az-eddigi-legjobb-maccabi>.

¹³² Lásd: [http://dokumentumtar.mlsz.hu/02_Szabalyzatok/01_Mukodesi_szabalyzatok/01_Altalanos_szabalyzatok/SZMSZ_2014_3_\(20141101\).pdf](http://dokumentumtar.mlsz.hu/02_Szabalyzatok/01_Mukodesi_szabalyzatok/01_Altalanos_szabalyzatok/SZMSZ_2014_3_(20141101).pdf).

¹³³ Lásd: <https://akibic.hu/2020/03/10/antiszemita-rigmusok-miatt-indott-fegyelmi-eljarast-az-mlsz/>.

méltó.¹³⁴ Az egyik példa a Fradi futballklubra vonatkozik, amely széles körben ismert volt szurkolóinak antiszemita retorikájáról. A klub ma már szoros kapcsolatot ápol Izraellel, elnöke pedig elkötelezett az antiszemitizmus elleni küzdelem mellett.¹³⁵

A KULCSMUTATÓK ÉRTÉKELÉSE

- 1. Kommunikáció:** A diszkriminációellenes kampányok alkalmanként zajlanak, és az eredményeket általában nyilvánosan elismerik.¹³⁶
- 2. Ellenőrzések és szankciók:** Ellenőrzések és szankciók vannak érvényben. Azonban kisebb incidensek előfordulhatnak személyes szinten, és a végrehajtás nem mindig következetes.¹³⁷ Mindazonáltal az elmúlt tíz évben észrevehető javulás történt. Például kevesebb antiszemita szimbólummal és gyalázkodással kapcsolatos incidens történt a labdarúgó-mérkőzéseken.
- 3. Oktatás:** Úgy tűnik, hogy a sportoktatásból hiányzik a társadalmi felelősségvállalás, a megkülönböztetésmentesség vagy a sokszínűség fogalma, és nem hangsúlyozza a sporttörténelmet.
- 4. Az esélyegyenlőség biztosítása:** A Magyar Labdarúgó Szövetség elkötelezett a diszkrimináció elleni küzdelem mellett.
- 5. Jogszabályok:** A sportban tapasztalható faji megkülönböztetés elleni hatályos jogszabályok.¹³⁸
- 6. Hálózatépítés és együttműködés:** Az egyesületek együttműködnek egymással, és konferenciákat is tartanak. A sportoktatás terén azonban kevés a hálózatépítés vagy az együttműködés. A Maccabi sportklubot például ritkán hívják meg informális oktatási programokra.

¹³⁴ Lásd: <https://szovetseg.mlsz.hu/hir/az-mlsz-elkotelezett-a-rasszizmus-es-a-diszkriminacio-elleni-harcban>.

¹³⁵ Lásd: https://www.nemzetisport.hu/labdarugo_nb_i/ftc-kubатов-gabor-az-antiszemita-ellen-szolalt-fel-2839563.

¹³⁶ Lásd: <https://www.mlsz.hu/hir/a-gyulolet-nem-palya-kampany-a-sportszeru-szurkolasert>.

¹³⁷ Lásd: <https://www.standard.co.uk/sport/football/england-hungary-racism-uefa-statement-fifa-b953567.html>.

¹³⁸ Lásd: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0400001.tv>.

7. Szabályozás: A sporttörvény és a 2004. évi 54. számú kormányrendelet részletes rendelkezést tartalmaz a megkülönböztetés megelőzésére, valamint a sportegyesületek és -rendezvények biztonságának biztosítására. Az állam és az önkormányzatok közös felelősséggel tartoznak a tisztességes és egyenlő részvétel biztosításáért.

AJÁNLÁSOK

1. Központi képzési programot kell létrehozni a diszkrimináció és az antiszemitizmus kezelésére, valamint a magyarországi zsidóság sporttörténetének népszerűsítésére.
2. Minden egyesületben egyformán érvényre kell juttatni a belső szabályzatokat, nem csak a nemzetközi irányító testülettel rendelkező egyesületekben.
3. Létre kell hozni egy hosszú távú cselekvési tervet a rasszizmus és az antiszemitizmus ellen, amelyet a sportegyesületek is kötelesek végrehajtani.

KÖVETKEZTETÉSEK A JÖVŐRE NÉZVE

A magyarországi zsidóság története évszázadokra nyúlik vissza, és a holokauszt traumatikus eseményei ellenére a zsidóság továbbra is fontos része a magyar társadalomnak. A zsidó közösség, amely jelenleg a negyedik legnagyobb Európában, továbbra is aktív szerepet vállal az ország minden polgára számára egy jobb jövő építésében, olyan értékek által vezérelve mint a nyitottság, a szolidaritás és a befogadás. Ma a magyar kormányzati politikák hozzájárulnak ahhoz a biztonságérzethez, amely lehetővé teszi a zsidó élet virágzását. A rasszizmus és az idegengyűlölet elleni küzdelemről szóló európai tanácsi kerethatározat számos aspektusát átültették a nemzeti jogba, és az e jelentéshez megkérdezett érdekelt felek 100-ból 88 pontra értékelték a biztonság területét.

Az antiszemita előítéletekkel kapcsolatos legújabb felmérések azonban összességében vegyes képet mutatnak. Az Európai Zsidó Szövetség (EJA, European Jewish Association) és a Zsidó Politikai Kutatóintézet (JPR, Institute for Jewish Policy Research) által 2022 júniusában bemutatott jelentés szerint Magyarország a második legbiztonságosabb és „legbarátságosabb” hely a zsidók számára Európában.¹³⁹ Ez az adat egybevág az Alapjogi Ügynökségnek a zsidók elleni diszkriminációról és gyűlölet-bűncselekményekről az EU-ban készített második felméréseinek eredményeivel, amely szerint a magyar zsidók sokkal inkább biztonságban érzik magukat, mint korábban.¹⁴⁰

A Tett és Védelem Liga 2021 októberében közzétett, az antiszemita előítéletekről szóló tanulmánya szerint azonban Magyarország

a kutatásban részt vevő 16 uniós ország közül az egyik legrosszabb helyen áll.¹⁴¹ Ez a kutatás különbséget tesz az antiszemita gyűlölet-bűncselekmények és az antiszemita előítéletek között, és azt állítja, hogy az előítéletes hozzáállás a jelentett gyűlölet-bűncselekmények viszonylag alacsony száma ellenére is fennáll. Ráadásul a hivatalos jelentési és nyilvántartási mechanizmusok hiánya megnehezíti az antiszemita attitűdök mélységének pontos felmérését és az ellenük való fellépés módszereinek kidolgozását.

Ez a NOA nemzeti jelentéskártya egy összehasonlító eszköz, amely új cselekvési és érdekérvényesítési prioritások meghatározására szolgál. Fontos szem előtt tartani, hogy a jelentésben kiemelt szakpolitikai hiányosságok nem pusztán kihívások, hanem lehetőségek a kormány számára, hogy kinyilvánítsa az antiszemitizmus felszámolása iránti elkötelezettségét. Ez különösen fontos az oktatás és a kultúrák közötti párbeszéd területén, amelyek vitathatatlanul a legnagyobb hatást gyakorolják az előítéletekre, különösen a fiatalabb generációkat illetően.

A kutatáshoz megkérdezettek közül néhányan aggodalmukat fejezték ki, hogy az ország zsidóságának jelenlegi biztonságérzete törekeny lehet, mivel a kormány nem hajlandó együttműködni a különböző civil társadalmi szereplőkkel. A kormány és a civil szervezetek közötti kapcsolattartási pontok valóban kevésnek és erősen központosítottak tűnnek. A zsidó ügyek egyetlen hivatalosan kijelölt nemzeti képviselője Takács Szabolcs amerikai nagykövet, akinek erőfeszítéseit a magyar IHRA küldöttség vezetőjeként nagyra értékelték.¹⁴²

A közösséggel való kapcsolattartás, valamint az antiszemitizmus elleni küzdelemről szóló

¹³⁹ Lásd: <https://ejassociation.eu/eja/which-european-countries-are-best-for-jews-answers-may-surprise-you/>.

¹⁴⁰ Például a „szeretteik féltése” 66%-ról 26%-ra csökkent a hat évvel korábbi első felmérés óta. Lásd: Experiences and perceptions of antisemitism – Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU (Az antiszemitizmus tapasztalata és észlelése – Második felmérés a zsidókkal szembeni diszkriminációról és gyűlölet-bűncselekményekről az EU-ban), Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2018, 36. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-experiences-and-perceptions-of-antisemitism-survey_en.pdf.

¹⁴¹ Lásd: https://apleu.org/files/2021/09/Antisemitic-Prejudice-in-Europe-2021_web-CORR_2022_01.pdf.

¹⁴² Lásd: <https://www.holocaustremembrance.com/>.

2018-as tanácsi nyilatkozatban¹⁴³ előirányzott nemzeti stratégia kidolgozása és végrehajtása azonban mindennapos munkát igényel, amelyhez egy erőforrással és megbízatással rendelkező hivatalra van szükség. Ezt be lehetne integrálni a miniszterelnök felügyelete alatt álló, a civil társadalommal való kapcsolatokért felelős főosztályba. E struktúra hivatalossá tétele, valamint a Zsidó Közösségi Kerekasztal konzultatív szerepének megerősítése kelle, hogy képezze a holisztikus stratégia sarokkövét.

Az antiszemitizmus és a rasszizmus nem elszigetelten létezik. Mindkettőt a politika, a gazdaság és a kultúra megosztottságának fenntartása érdekében hozták létre. Ahogy a történelem megmutatta, a zsidó közösségekkel való bánásmód különböző időszakokban változhat, és a rendszeresen előforduló bűnbakképzés változatlanul hozzájárul a kortárs antiszemita narratívákhoz. Az uniós alapjogi keretrendszer igazságos és következetes alkalmazása a tagállamokban a társadalmi kohézió és stabilitás egyetlen biztosítéka a zsidók és más, gyűlölet célpontjává vált közösségek számára.

Magyarországnak most rendkívüli lehetősége van arra, hogy bizonyítsa elkötelezettségét az antiszemitizmus megelőzésére és a zsidó élet támogatására irányuló nemzeti stratégia koordinálásával, amely a diszkrimináció ideológiai alapjaival foglalkozik, hogy még egyenesebb út vezessen a befogadóbb és demokratikusabb Európa felé.

¹⁴³ Lásd: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/12/06/fight-against-antisemitism-council-declaration/>.

MELLÉKLET – A JELENTÉSHEZ MEGKÉRDEZETT ÉRDEKELT FELEK

Hálával tartozom a jelen kutatáshoz hozzájáruló személyeknek és intézményeknek.

NÉV	POZÍCIÓ
Büchler Tamás**	CEJI – Zsidó Hozzájárulás a Befogadó Európához
Csillik Dávid	a MAZSIHISZ Ifjúsági Csoportjának korábbi elnöke
Dés Júlia**	Haver Alapítvány
Eichner Viktor**	Zsidó Világkongresszus
Félix Anikó*	MAZSIHISZ/ Zsidó Világkongresszus / Goldziher Ignác Intézet
Gróf Tamás**	Bet Orim Progresszív Közösség
Halász Eszter	Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár
Heisler András	a Magyarországi Zsidó Szövetség elnöke
Jósa Bálint**	Nemzeti Ifjúsági Tanács
Jusztin Ádám	a magyar Maccabi VAC vezetője
Kende Anna	a Magyarországi Zsidó Szövetség elnöke
Kovács Bernadett	a Scheiber Sándor Zsidó Gimnázium igazgatója
Ligeti András**	Zsidó Világkongresszus
Mózer Júlia*	CEJI – Zsidó Hozzájárulás a Befogadó Európához
Nagy Ákos*	Mazsihisz
Nagy Teódora	az ATV újságírója
Olti Ferenc**	Zsidó Kiválóságok Háza
Plesz Orsolya*	Tom Lantos Intézet
Szalai Kálmán*	Tett és Védelem
Szente Antónia**	MAZS Alapítvány
Szeszlér Anna*	egykori Lauder igazgató
Szőnyi Andrea*	Zachor Alapítvány
Takács Szabolcs	Magyar Kormány (nagykövet)
Tordai Márton**	Zsidó Oktatási és Információs Központ
Toronyi Zsuzsa*	Magyarországi Zsidó Múzeum
Vadász Magda*	Bnai Brith Magyarország

*A tanácsadó bizottság tagjai

**Az érdekelt felek műhelytalálkozójának résztvevői

NOA - Az antiszemitizmus leküzdését célzó hálózatok
www.noa-project.eu

CEJI - Zsidó Hozzájárulás a Befogadó Európához
www.ceji.org

